

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 8 JUNI 1949

No. 1674

COMMISSIE VAN REDACTIE:Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.**INHOUD:**

	Blz.
De artikelen van deze week	447
Sommaire, summaries	447
Benelux op de helling door Prof. Dr F. A. G. Keesing	448
De Herstelbank voor Indonesië door Mr N. K. van Rijnberk	451
Gemeentelijke conjunctuurpolitiek door J. Hasper	453
Ingezonden stukken:	
Het Duitse goldvolume na de sanering van de mark door K. J. Bordewijk, P. J. van der Burg en J. Wemelsfelder, met naschrift van Prof. Dr L. J. Zimmerman	457
Aantekening:	
De opbrengst der Rijksmiddelen door J. C. Brezet en J. H. Zoon	457
Bedrijfseconomische notities:	
Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. door J. Brands en J. C. Brezet	459
Internationale notities:	
Een nieuw loon- en prijsexperiment in Oostenrijk	460
De economische perspectieven der vroegere Italiaanse ko- loniën	461
Geld- en kapitaalmarkt	461
Statistieken:	
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	462
Bankstaten	463
In- en uitvoer van Indonesië	463
De kolonpositie van België	463
Stand van 's Rijks Kas	463

DEZER DAGEN

zwoegt men voort. Tot een gunstiger uitslag kan men niet komen, als men de zaken op de keper beziet. Wat zou men anders nog kunnen doen, in een periode waarin voor vele kringen examen doen en afnemen als enige eis aan de geest wordt gesteld?

In zijn „History of Economics” heeft Stark een theorie over de gang van het economisch denken; dit is volgens hem: „a mirroring of the socio-economic reality within which it took its origin”. Op een smal veld althans kan deze leer de toets der feiten doorstaan.

Zwaar hebben de sprekers — en wellicht ook de zwijgenden — het op de conferentie te Parijs. Hoor en wederhoor gaan voort, al dan niet formeel gehouden door de aanwezigheid van toehoorders. Besloten of openbaar, de twee kanten van de tafel komen er niet toe het probleem voor beide zijden bevredigend uit de doeken te doen. Vandaar, dat er, zoals bij elk slecht lopend examen, telkens op een ander onderwerp wordt overgegaan.

De eenheid van Duitsland, de zaak Berlijn: men heeft deze beide laten vallen. De ervaring leert, dat het onderhoud op deze wijze soms een voortijdig, doch zelden een gunstig einde vindt. Nog heeft men elkaar niet buiten de deur gezet. Doch zo ja, slaagt dan een herexamen?

Niet geslaagd, is in elk geval de uitspraak na het weder-samenkomen van de vier commandanten van Berlijn. De Russische vertegenwoordiger beantwoordde alle vragen ontkennend. Men staat voor het aan elke examinerator welbekende vraagstuk, uit te maken wat sterker is, de natuur dan wel de leer.

Doch de spoorwegstaking in Berlijn gaat voort, het opheffen van de blokkade kan, wil men het begrip handhaven, ternauwernood feitelijk onderzoek verdragen. En dan blijft nog het valutavraagstuk, waarvoor het woord uit de Faust aan de „gelehrten Herrn” geldt: „Was ihr nicht münzt, das, meint ihr, gelte nicht”.

Voldoende of onvoldoende, het vraagstuk, waarvoor de Engelse Regering zich binnen langzamerhand afzienbare tijd ziet gesteld, in de vorm van nieuwe algemene verkiezingen. Voordat zij zich aan de grote proef onderwerpt heeft zij de stof nog eens gerepeteerd met het Congres van de Labour-party. De repetitor keurde, voor zover thans bekend, het bereikte peil niet af.

Andere kringen echter trachtten de betekenis te sonderen van minister Cripps' uitlating over het aandeel van exorbitante winsten als mede-oorzaak van het hoge prijspeil. Was deze toe te schrijven aan de befaamde analyticus, aan de politieke kandidaat of, eenvoudig, aan spreken onder druk?

Analytisch ziet althans de Nederlandse Regering het anders. Zij stelt, in verband met de zwaardere conjunctuurproef, een verlaging voor van de ondernemingsbelasting, voor zover gebaseerd op het bedrijfskapitaal.

Zo hoopt zij, dat de ondernemer zijn zware, maatschappelijke, examen beter zal kunnen halen.

Zou President Truman dit ook kunnen denken over zijn programma voor de burgerrechten, nu hij één voortentamen, een anti-lynchwet, uit het vuur heeft gesleept?

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE

v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabriek

HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van

Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

◆ **Vacatures** ◆

Grote Levensmiddelen-industrie in de Zaanstreek

zoekt voor de leiding harer administratie, kostprijsberekening, behandeling van belastingzaken enz. een

INTERNE ACCOUNTANT

Sollicitanten moeten niet ouder zijn dan 40 jaar, lid van het N.I.V.A. of van de V.A.G.A., gewend om leiding te geven en moeten een ruime ervaring bezitten op het gebied van moderne bedrijfsadministratie, kostprijsberekening en efficiency.

Brieven met pasfoto onder letter W aan Allert de Lange, Damrak 62, Amsterdam.

The Statist

ESTABLISHED 1878

An Independent Journal of Finance
and Trade

★

**OBJECTIVE APPRAISALS
CONSIDERED JUDGMENT
IMPARTIAL OPINION**

★

Contains most complete range of
British economic and financial statist-
ics published in any weekly journal

★

World wide circulation

★

Annual subscription rate: (post free-
to include all supplements) £ 3:2:6
(fl 33,40)

*A Special Supplement on Economic Con-
ditions in The Netherlands was published
on January 31 1948. A limited number
of this Supplement remain for sale.*

LONDON: 51 CANNON STREET, E.C. 4

Stagnatie in het herstel van Indonesië

Zie hiervoor het over enkele weken ver-
schijnende Juninummer van het

Economisch- Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut

Jaarabonnementen f 6,50
voor abonné's E.-S.B. f 5,—

Telefoon 38040, Rotterdam
Giro no. 8408

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eho-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese
gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonne-
menten kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd
per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare Krachten”
f 0.60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

★ Adverteer in dit blad ★

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr F. A. G. Keesing, *Benelux op de helling.*

Overeenkomstig het protocol van Den Haag moet de Pré-Union 1 Juli a.s. een aanvang nemen. De Pré-Union, welke een jaar zal duren, is gedacht als een brug tussen de thans bestaande toestand en de Economische Unie. Zij heeft een gecompliceerd karakter. Allereerst omvat zij een handelsaccordering van het lopende verdrag. Een étappegewijze vrijmaking, bepaald door twee criteria, de verzaadiging van de Nederlandse binnenlandse markt en de werkloosheid in de B.L.E.U., is één der doeleinden. Het bestaande bilaterale tekort zal door de vrijmaking worden vergroot. Met aard en omvang van de credieten, welke België en Luxemburg hiertoe hebben toegezegd, staat en valt het succes van het handelsaccordering. Voorts valt de Pré-Union samen met de periode, waarin de pré-alabele voorwaarden voor de totstandkoming van de Unie moeten worden verwezenlijkt. Nederland zal zijn externe en interne monetaire evenwicht vóór 1 Juli 1950 moeten hebben tot stand gebracht. Ten aanzien van beide zijn reeds belangrijke vorderingen gemaakt. Tenslotte moeten in de genoemde periode alle voorbereidende maatregelen voor de ongestoorde overgang naar de Unie worden genomen. Gezien de beschikbare tijd is het dringend noodzakelijk, dat de drie Regeringen spoedig tot overeenstemming komen over de in de Unie te voeren gemeenschappelijke handels- en deviezenpolitiek, opdat de Pré-Union niet in de lucht hange.

Mr N. K. van Rijnberk, *De Herstelbank voor Indonesië.*

In de grote kapitaalbehoefte van Indonesië kunnen de particuliere banken, noch de Indonesische Overheid, voorzien. De particuliere ondernemers fourneerden vóór de oorlog belangrijke kapitalen. Nederland is echter verarmd en de verwarde politieke situatie schrikt in het algemeen beleggingen af. In deze moeilijkheden wil men door de oprichting van de Herstelbank voor Indonesië voorzien. De Nederlandse en de Indonesische Overheid nemen ieder deel voor f 125 mln, het bedrijfsleven voor f 50 mln. De Nederlandse overheidsbijdrage kan worden verstrekt door deelneming in het aandelenkapitaal of in de vorm van garanties door de Staat van direct door Nederlandse ondernemers geïnvesteerde kapitalen. Het totaal obligo kan echter het genoemde bedrag niet overschrijden. Het doel van de bank is het herstel van de economische welvaart in Indonesië. Zij zal zich zowel bewegen in de sfeer van het Indonesische bedrijfsleven als in die van de Westerse ondernemingen. Het doel is niet het behalen van winst; het beheer van de bank zal volgens zuiver bedrijfs-economische beginselen te werk moeten gaan.

J. Hasper, *Gemeentelijke conjunctuurpolitiek.*

Op een vergadering van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten zijn de uitgaven van de gemeenten bezien in het kader van de economische politiek van de Overheid. Prof. Dr J. Tinbergen verdedigde de leer van de compenserende overheidsuitgaven en achtte het gewenst hierbij de Nederlandse gemeenten in te schakelen. De zekerheid moet bestaan, dat de gemeenten op het juiste moment, afhankelijk van de werkgelegenheid, hun werken uitvoeren. Dit kan, indien het tijdstip van uitvoering door de Overheid wordt bepaald. De gemeenten kunnen aangeven, welke werken zij wensen uit te voeren. Prof. Dr D. Simons wees er op, dat een wetsontwerp ter voorziening in het toezicht op de investeringen van lagere publiekrechtelijke lichamen gereed ligt. Men dient zich af te vragen, of een dergelijk toezicht niet het gevaar inhoudt van een verdergaand overheidsingrijpen. Het ontwerp is volgens Prof. Simons onnodig, gezien de gezindheid van de lagere publiekrechtelijke lichamen om aan een algemene welvaartspolitiek mede te werken. Het is z.i. bovendien in strijd met ons bestuursstelsel.

SOMMAIRE.

Prof. Dr F. A. G. Keesing, *Benelux sur la pente.*

La Pré-Union qui durera une année, doit commencer le premier juillet. Son caractère est plutôt compliqué. Elle débutera avec un nouvel accord commercial qui rendra, par étapes, le commerce plus libre.

Pendant cette période les conditions, propres à l'Union complète, doivent être créées, notamment l'équilibre monétaire à l'intérieur et à l'extérieur. Enfin toutes les dispositions préliminaires doivent être prises, pour réaliser sans heurts cette union.

Un accord entre les Gouvernements au sujet de la politique commerciale et de la réglementation en matière de devises, doit être envisagé sans retard.

Mr N. K. van Rijnberk, *La Banque de la Reconstruction pour l'Indonésie.*

En créant la Banque de la Reconstruction, les autorités néerlandaise et indonésienne ainsi que le secteur privé ont voulu contribuer à la diminution des besoins énormes de capitaux en Indonésie.

La Banque de la Reconstruction ne s'intéressera pas exclusivement au secteur privé indonésien mais aussi aux entreprises occidentales.

J. Hasper, *La politique conjoncturelle des communes.*

Lors d'un congrès, le professeur Dr J. Tinbergen prenant la défense de la théorie de la politique conjoncturelle, à appliquer par le Gouvernement, préconisait aussi l'utilité d'y faire participer les communes. Il conviendrait d'avoir la certitude que les communes fassent exécuter les travaux publics au moment opportun. Le professeur Dr D. Simons faisait remarquer qu'un projet de loi est prêt relatif au contrôle sur les investissements des institutions publiques subalternes. Le professeur Simons est d'avis qu'une loi pareille est superflue et même contraire au droit administratif national.

SUMMARIES.

Prof. Dr F. A. G. Keesing, *Benelux in course of construction.*

The Pre-Union, which will last one year, is to take effect on July 1st next. It has a complicated nature. In the first place it comprises a new trade-agreement, on the basis of which the various trade restrictions will gradually be removed. In addition, the conditions on which the Union proper is dependent, such as internal and external monetary equilibriums, have to be realized. Finally all preparatory measures for an uninterrupted transition to the Union will have to be taken. It will, therefore, be necessary for the three Governments to come to an early agreement with regard to the trade and foreign exchange policies to be followed in the Union.

Dr N. K. van Rijnberk, *The Reparation Bank for Indonesia.*

With the foundation of the Reparation Bank for Indonesia, in which the Netherlands and Indonesian Governments as well as the business-community will take part, it is intended to contribute towards a decrease in Indonesia's great capital requirements. The Reparation Bank will operate in the interest of both purely Indonesian trade and industry and Western enterprises.

J. Hasper, *Municipal Activity Policy.*

At a recent congress Prof. Dr J. Tinbergen defended the doctrine of compensating activities by public authorities and in this connection he wanted to secure the co-operation of the Netherlands municipalities. It must be certain that the municipalities will execute their works at the right moment. Prof. Dr D. Simons pointed out that a bill governing the supervision of investments by lower public corporations is ready. According to Prof. Simons such a law is unnecessary and contrary to our system of government.

BENELUX OP DE HELLING.

De ontwikkelingsfasen van de economische samenwerking der Benelux-landen worden telkenmale gemarkeerd door de met onregelmatige tussenpozen belegde conferenties tussen de Ministers der drie landen. Uit de protocollen dier conferenties (Den Haag — April 1946; Brussel — Mei 1947; Luxemburg — Januari 1948; Château d'Ardenne — Juni 1948; Den Haag — Maart 1949) blijkt de voortgang die gemaakt wordt op de weg naar het einddoel: de Economische Unie. Sedert de besprekingen in Maart j.l. zijn de Benelux-voorbereidingen gekomen in een stadium, dat bijzonder belangwekkend mag worden genoemd. Een officieel interimrapport over het verloop der inmiddels gevoerde besprekingen kan moeilijk worden verwacht, aangezien het ambtelijke overleg geen andere functie heeft dan het voorbereiden van de volgende ministersbijeenkoms. Niettemin kan het van betekenis worden geacht enkele beschouwingen te wijden aan de belangrijkste problemen, waarvoor in de komende weken een oplossing zal moeten worden gevonden.

De Benelux stelt een bonte verscheidenheid van vraagstukken aan de orde, waaronder op dit moment de problemen op handelspolitiek en monetair gebied een centrale plaats innemen. De laatstbedoelde vraagstukken vormen een op nauwe wijze samenhangend complex, en nadere beslissingen van de drie Regeringen kunnen nauwelijks worden verwacht, voordat op een breed terrein omtrent de handelspolitieke en monetaire modaliteiten overeenstemming zal zijn bereikt. Het protocol van Den Haag gaf weliswaar belangrijke richtlijnen omtrent de wijze van samenwerking, die de Regeringen voor ogen staat, maar het liet anderzijds tal van punten open, die nader zullen moeten worden geconcretiseerd.

Het protocol van Den Haag constateert allereerst de bereidheid der Regeringen om op 1 Juli a.s. te laten aanvangen de fase van de „Pré-union”. De bedoeling is, dat deze periode een jaar zal duren en dat zij, indien aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan, op 1 Juli 1950 zal worden omgezet in een Economische Unie. Het bovenstaande vereist vrij uitvoerige toelichting.

De Pré-union is gedacht als een brug tussen de thans bestaande situatie, waarin het Nederlands-Belgische verkeer op bilaterale basis wordt geregeld, en de te vestigen Unie, die zal worden gekenmerkt door een vrij uitwisselingsverkeer van goederen en diensten, en, na enige tijd, ook van kapitaal. De Pré-union bezit dus geen zelfstandige mérites, maar moet uitsluitend worden beschouwd als een middel, dat tot de vlottere verwezenlijking der eigenlijke Unie zal bijdragen.

De Pré-union bezit een nogal gecompliceerd karakter, en het is van belang zich van de verschillende aspecten van dit overgangsjaar degelijk rekenschap te geven. Zij omvat allereerst een handelsaccoord, ter vervanging van het lopende verdrag, dat op 30 Juni a.s. afloopt. Als de bestaande plannen doorgang vinden, zal het komende accoord dus het laatste zijn, waarbij in het Nederlands-Belgische verkeer het export- en importcontingentsysteem toepassing zal vinden.

De Pré-union valt voorts samen met het tijdvak, waarin de drie Regeringen de pré-labele voorwaarden voor de tostandkoming van de Unie zullen moeten verwezenlijken. Deze voorwaarden kunnen worden omschreven als de realisatie van het interne en externe monetaire evenwicht. Op ieder land rust de taak zijn economische politiek zodanig te voeren, dat over een jaar het bestaan dezer evenwichten zal kunnen worden geconstateerd.

De Pré-union is ten slotte de periode, gedurende welke de drie landen gezamenlijk alle voorbereidende maatregelen moeten treffen, die de ongestoorde overgang naar een Unierégime op 1 Juli 1950 mogelijk moeten maken. Aan ieder dezer drie aspecten zal in het volgende betoog de nodige aandacht worden gewijd.

Krachtens het handelsaccoord 1949/'50 zullen Nederland en de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (B.L.E.U.) moeten geraken tot een toenemende bevrijding van het onderling handelsverkeer. Aangezien de thans bestaande restricties in hoofdzaak door Nederland zijn ingesteld, zal het dus de taak van ons land zijn om in de loop van het verdragsjaar geleidelijk de onbepaalde invoer der thans nog aan contingentering onderhevige Belgische en Luxemburgse exportproducten mogelijk te maken. Een probleem apart in dit verband vormt de zo belangrijke agrarische sector, waarop omtrent de modaliteiten van het uitwisselingsverkeer gedurende de Unie nog geen overeenstemming bestaat; het overleg omtrent dit vraagstuk is nog niet afgesloten.

De geleidelijke vrijmaking van het handelsverkeer kan men zich voorstellen in een aantal étappes, met dien verstande, dat gedurende de looptijd van het handelsverdrag van tijd tot tijd nieuwe posten aan de vrije lijst worden toegevoegd. Voor sommige goederencategorieën zal men wellicht de bestaande restricties onmiddellijk per 1 Juli a.s. kunnen opheffen. Andere groepen zullen hieraan kunnen worden toegevoegd naar mate het verdragsjaar verstrijkt. De restanten van het handelsverkeer zullen van hun bindingen moeten worden bevrijd op het moment, waarop de Unie in werking treedt.

Volgens de tekst van het protocol wordt de volgorde der overeen te komen „bevrijdings”-maatregelen door twee criteria bepaald, t.w. door het belang van een vermindering der binnenlandse markt in Nederland en door de strijd tegen de werkloosheid in de B.L.E.U. Van Nederlands standpunt beschouwd, zal het verminderingdesideratum het verloop der onderhandelingen op verschillende manieren kunnen beïnvloeden. In sommige gevallen zal men op een spoedige opheffing der importrestricties prijs stellen, omdat vermindering langs andere weg niet te bereiken is. In andere gevallen daarentegen zal men de restricties zo lang mogelijk willen handhaven, om te bewerkstelligen, dat de Nederlandse industrie tot de noodzakelijke vermindering der binnenlandse markt het hare kan bijdragen. Hoewel niet te verwachten is, dat de belangen van Nederland en de B.L.E.U. in deze overal parallel zullen lopen, mag men verwachten, dat een redelijk compromis omtrent het handelspolitieke aspect van deze affaire tot de bereikbare mogelijkheden behoort.

Moeilijker wellicht zijn de problemen, die op monetair terrein uit de bevrijding van het onderlinge handelsverkeer zullen voortvloeien. Nederland heeft zich in de bilaterale verhouding slechts met toenemende moeite van zijn financiële verplichtingen jegens de B.L.E.U. kunnen kwijten. Een ernstige crisis in het onderlinge handelsverkeer zou in de zomer van 1948 waarschijnlijk niet te vermijden zijn geweest, indien het trekkingsrecht, dat Nederland verkreeg, niet op het juiste moment de financiële uitkomst had geboden, die Nederland zich langs andere weg zonder zeer belangrijke offers niet meer kon verschaffen.

Het wegvallen van de bestaande restricties zal er in eerste instantie toe leiden, dat het bestaande bilaterale deficit groter wordt. De landen rekenen er op, dat ook voor 1949/'50 een trekkingsrecht beschikbaar zal zijn; de besprekingen hieromtrent worden op dit ogenblik in de boezem der O.E.E.C. gevoerd en uitsluitel dienaangaande zal waarschijnlijk vóór het einde van deze maand worden verkregen. Het lijdt echter geen twijfel, dat het deficit tijdens de Pré-union groter zal zijn dan het te verkrijgen trekkingsrecht. De mogelijkheid voor Nederland om aan de tostandkoming van de Pré-union mede te werken is dus afhankelijk van de beschikking over additionele financiële middelen. België en Luxemburg hebben toegezegd Nederland gedurende de Pré-union met credieten te zullen steunen.

Het behoeft geen betoog, dat met de aard en de omvang van deze credieten het succes van het komende handelsaccoord staat en valt. Tot dusverre staat niet vast, welke

instanties aan Belgisch/Luxemburgse zijde als credietgeefsters zullen optreden, noch wat het bedrag en welke de voorwaarden der credietverlening zullen zijn. Voor Nederland rijst hier een moeilijk probleem. Tot dusver immers is importbeperking een door partijen erkend middel geweest, steeds wanneer Nederland uit financiële overwegingen niet in staat was de handelspolitieke afspraken te honoreren. In de fase van de Pré-union komt dit middel te vervallen; men kan zich bezwaarlijk voorstellen, dat, met de Unie in zicht, een reeds tot stand gebrachte vrije exportmogelijkheid opnieuw ongedaan zou worden gemaakt. Het gevaar is echter niet denkbeeldig, dat, indien de credietverlening op een bepaald bedrag zou worden gelimiteerd, Nederland goud of dollars zou moeten overdragen, indien de (niet meer te stuiten) invoer een grotere omvang zou aannemen dan op grond van de overeengekomen financieringsmogelijkheden werd voorzien. Deze eventualiteit is onaanvaardbaar. Nederland zal zich stellig tegen dit risico moeten vrijwaren.

De verwezenlijking der pré-label voorwaarden zal door Nederland op eigen kracht moeten worden verzorgd. Het werd reeds vermeld, dat ons land, voordat tot de vestiging van de Unie zal kunnen worden besloten, zijn externe en interne monetaire evenwicht zal moeten hebben tot stand gebracht.

Het externe monetaire evenwicht omvat het evenwicht op de betalingsbalans, met uitzondering evenwel van de dollarsector. Zowel Nederland als de B.L.E.U. laboreren voorshands aan een dollartekort op de lopende rekening, zij het van verschillende omvang en aard. De oplossing van het dollarprobleem moet gevonden zijn vóór 1 Juli 1952; de drie landen hebben hun gezamenlijke plannen ter zake uiteengezet in het aan de O.E.E.C. aangeboden „long term program”, een document, dat overigens zijn definitieve vorm nog niet heeft verkregen. De Regeringen hebben zich dan ook gebaseerd op de veronderstelling, dat ter overbrugging van het dollardeficit de Marshall-hulp nog gedurende drie jaren beschikbaar zal blijven. Mocht deze verwachting ongefundeerd blijken, dan zullen zij haar plannen nader moeten overwegen.

Wat de overige sectoren van de betalingsbalans betreft, was Nederland reeds in 1948 zeer weinig van een evenwichtstoestand verwijderd. De verwezenlijking van het externe evenwicht in de bovenbedoelde zin moet dus geen onmogelijke taak worden geacht. Waakzaamheid blijft echter geboden, aangezien de betalingsbalans-1948 stellig door overlopende posten was geflatteerd.

De toestandbrenging van het interne monetaire evenwicht kan nader worden omschreven als het doen verdwijnen van de pro resto aanwezige latente inflatie. Ook in deze richting heeft Nederland reeds belangrijke vorderingen gemaakt. De recente opheffing van talrijke maatregelen op het gebied der distributie en prijsbeheersing, zonder dat daaruit schadelijke repercussies zijn voortgevloeid, toont reeds aan, dat de hier te lande bestaande verhouding tussen geldstroom en goederenstroom in vele opzichten normaler begint te worden. De vraag rijst echter, of het koopkrachtindex reeds volledig is opgelost, terwijl voorts vaststaat, dat de monetaire situatie ook uit andere hoofde nog labiele elementen bevat¹⁾.

De betekenis van het interne monetaire evenwicht voor het welslagen van de Benelux kan nauwelijks te hoog worden aangeslagen. Ieder restant namelijk aan binnenslands onbesteedbare guldens zal zich, zodra de grens wordt opengesteld, en masse over de Belgische markt uitstorten. Deze ontwikkeling zou dus leiden tot een ontwrichting van de bilaterale betalingsbalans, iets wat de drie landen met alle macht wensen te voorkomen. De Nederlandse financiële en monetaire politiek gedurende de komende maanden zal dus met de eisen, die de Benelux aan het binnenlandse

economische beleid stelt ernstig rekening moeten houden. Dit zal onder andere kunnen geschieden door een voortgezet streven naar begrotingsevenwicht en door een voorzichtig (niet-inflationistische) aanwending van het saldo der bijzondere rekening van 's Rijks Schatkist, welke rekening gevoed wordt door de tegenwaarde in nationale valuta van de schenkingen in het kader van de Marshall-hulp.

De voorbereidende maatregelen, die gezamenlijk moeten worden genomen om de ongestoorde overgang naar een Unie-régime mogelijk te maken, kunnen slechts worden getroffen, indien er tussen de Regeringen overeenstemming bestaat nopens de feitelijke vorm, waarin men zich dit Unie-régime voorstelt. Hoewel de talloze concrete details van dit régime zich eerst geleidelijk zullen gaan aftekenen; moet er reeds bij voorbaat een accordé bestaan over de grote lijnen van de economische politiek, die de Unie na haar inwerkingstelling zal gaan voeren. De uitwerking van deze grote lijnen, zowel ten behoeve van de interne relaties van de Benelux als voor de verhoudingen van de Benelux met derde landen, is een uiterst moeizame en tijdrovende bezigheid, waarvoor de spanne tijds van één jaar nauwelijks voldoende zal blijken.

Er is echter meer. De precisering van de grote lijnen der Benelux-politiek is niet slechts urgent, omdat anders de beschikbare tijd zal blijken te krap te zijn toegemeten. Overeenstemming omtrent de grondslagen van het Unie-beleed is mede geboden, omdat de Pré-union op uiterst bedenkelijke wijze in de lucht zou komen te hangen. De bevrijding van het onderlinge handelsverkeer zal niet kunnen worden geëffectueerd, zolang België en Nederland onder verschillende voorwaarden importeren uit derde landen, zolang omleiding van het handelsverkeer mogelijk blijft, kortom zolang niet tevoren een belangrijke mate van coördinatie in de handelspolitiek is tot stand gebracht.

De Pré-union werd in het voorgaande omschreven als de brug tussen de bestaande bilaterale verhouding en de toekomstige Unie. Hoe zal men de brug moeten construeren en op welke wijze zal men haar draagkracht kunnen beoordelen, indien men niet weet hoe de andere oever er uit ziet? De bruggebouwers zullen stellig hun taak niet op de vereiste wijze en binnen de vastgestelde tijdslimiet kunnen verrichten, indien de Regeringen niet zeer spoedig een accordé omtrent de principiële aspecten harer samenwerking bereiken in al die gevallen, waarin deze overeenstemming nog niet mocht bestaan.

Het protocol van Den Haag voorziet in de unificatie van de handelspolitiek en de deviezenpolitiek van Nederland en de B.L.E.U. De thans ter zake bestaande voorschriften zullen derhalve aan elkander gelijk moeten worden gemaakt, terwyl de handelsverdragen en de monetaire accoorden, die Nederland en de B.L.E.U. thans ieder afzonderlijk met derde landen hebben gesloten door gemeenschappelijke Benelux-accorden met die landen zullen moeten worden vervangen. Deze unificatie vormt een logisch en onafwendbaar uitvloeisel van de opheffing der belemmeringen in het onderlinge verkeer der Benelux-landen. Zodra immers alle goederen vrijelijk binnen het Benelux-gebied kunnen circuleren, maakt iedere vrijheid, die een der landen op handelspolitiek of monetair gebied zou toestaan, een binding die een der andere landen zou wensen te handhaven, illusoir. Bij het stelsel van communicerende vaten, dat krachtens de inwerkingstelling van de Unie zal worden gevormd, past slechts een gemeenschappelijke economische politiek wat betreft het verkeer van de Unie met het buitenland.

Het is van veel belang te achten, dat de drie Regeringen tot het voeren van deze gemeenschappelijke politiek hebben besloten. De overeenstemming over het feit, dat men tot het opstellen van een gemeenschappelijke politiek wenst te geraken geeft op zichzelf echter nog geen uitsluitel over de vraag, hoe die politiek zal worden gevoerd. De

¹⁾ Vgl. Jaarverslag 1948 van De Nederlandsche Bank, blz. 28.

politiek, die thans in Nederland bestaat, wijkt op vele gewichtige punten af van die onzer Zuiderburen. Een aantal factoren is voor dit verschil verantwoordelijk. Van tijdelijke aard is de omstandigheid, dat de latente inflatie hier te lande dwong tot het handhaven van vele restricties, die wellicht zullen kunnen worden verzacht, wanneer het monetaire evenwicht eenmaal zal zijn tot stand gebracht. Een meer permanent karakter daarentegen komt toe aan het feit, dat de Belgisch/Luxemburgse monetaire reserves aanzienlijk groter zijn dan de Nederlandse en dat het exportpakket van de B.L.E.U. een sterkere samenstelling heeft dan het onze. Het gemeenschappelijke beleid op handelspolitiek en monetair gebied zal zowel rekening moeten houden met de economische mogelijkheden van de Benelux in het verkeer met derde landen, als ook met de wijze, waarop men zich gedurende de Unie de noodzakelijke afrekeningen in het onderlinge verkeer der Benelux-landen voorstelt.

De handelspolitiek van de Benelux zal gebaseerd zijn op een door de partners te vormen gemeenschappelijk deviezenbezit, waarvan de modaliteiten nog nader moeten worden gepreciseerd. Wat in dit verband van belang is, is dat men van Belgisch/Luxemburgse zijde te kennen heeft gegeven, dat men het belangrijke goudbezit der B.L.E.U. buiten deze gemeenschap wenst te houden. Van Nederlandse zijde heeft men voor deze wens begrip getoond, waarbij men echter terdege heeft overwogen, dat de afzondering van deze reserves een beslissende invloed moet hebben op de handelspolitieke en monetaire gestie van de Unie. Het behoeft geen betoog, dat een Benelux met beperkte voor de gemeenschappelijke handelspolitiek beschikbare reserves zich op andere wijze zal hebben te gedragen dan een Unie die aanzienlijke resources bezit.

Wat de afrekening in het onderlinge Benelux-verkeer betreft, heeft men overwogen, dat het als ontoelaatbaar moet worden beschouwd, dat het ene land zou gaan teren op de zak van het andere. Het kan stellig niet de bedoeling zijn, dat in Benelux-verband een herhaling zou optreden van de situatie, die zich heeft voorgedaan in de jaren toen tussen gulden en rijksmark een onbeperkte inwisselbaarheid bestond. Om die reden vermeldt het protocol van Den Haag, waar het spreekt over de convertibiliteit van gulden en franc, de noodzaak tot het ontwerpen van een beveiligingssysteem, dat moet voorkomen, dat de financiële verhouding tussen de partners in het ongereede geraakt.

De normale afdekking van het tekort, dat Nederland naar verwachting tijdens de Unie in het verkeer met de B.L.E.U. zal moeten overbruggen, is niet de overdracht van goud of dollars. Indien Nederland ook na de totstandkoming van de Unie zijn externe monetaire evenwicht intact houdt, zal een deficit in het verkeer met de B.L.E.U. worden gecompenseerd door een overschot met derde landen. In dat geval zal Nederland dus regelmatig deviezen van derde landen inbrengen, met behulp waarvan het zijn schuld jegens de B.L.E.U. kan afdoen. De gemeenschappelijke handelspolitiek zal zodanig moeten worden georiënteerd, dat deze inbreng voor de Benelux inderdaad als bruikbaar kan worden beschouwd, zulks ten einde een achteruitgang in kwaliteit van het gemeenschappelijke deviezenbezit te voorkomen. Het beveiligingssysteem, waarvan hierboven sprake was, zal moeten dienen om afwijkingen van deze gang van zaken te corrigeren.

Zolang Nederland zijn eigen deviezenpolitiek voert, zal het bij het optreden van onevenwichtigheden op de betalingsbalans door het hanteren van zijn deviezencontrole de ongerechtigheden kunnen redresseren. In de Unie echter wordt deze politiek gezamenlijk gevoerd. Een gemeenschappelijke handels- en deviezenpolitiek, die er toe zou leiden, dat het externe monetaire evenwicht van Nederland werd verstoord, zou dus het beveiligingssysteem in werking stellen. Het gevolg zou zijn, dat Nederland een interne deflatiepolitiek zou moeten voeren om de accumu-

latie van guldens in Belgisch bezit te vermijden, terwijl, indien dit wellicht onaantrekkelijk middel onvoldoende of onvoldoende snel resultaat zou afwerpen, Nederland zelfs goud uit zijn eigen reserves zou moeten afstaan om de balans met de B.L.E.U. binnen de vereiste perken te houden.

De conclusie van het voorgaande betoog kan geen andere zijn dan dat de gemeenschappelijke Benelux-politiek moet worden bepaald door de kracht van de zwakste schakel. De eenheid naar buiten geeft geen aanleiding tot de vestiging van een eenheid naar binnen, welke er toe zou leiden, dat de krachtigste partner de zwakste tot zijn last neemt. Nederland begeert dit geenszins. Het is bereid het spel volgens de regels te spelen, maar moet dan ook kunnen verwachten daartoe de gelegenheid te krijgen.

Voor het vinden van een bevredigende oplossing van het hier aangeduide probleem, zal ten minste omtrent twee belangrijke punten overeenstemming moeten worden bereikt. In de B.L.E.U. is het grootste gedeelte van de import aan geen beperkingen onderhevig; dit geldt zelfs voor die goederen, waarvoor men pro forma in de handelsaccorden contingentsafspraken heeft getroffen. Deze regel lijdt enige uitzondering met betrekking tot invoeren uit het dollar-gebied, maar ook hier is voor zeer vele producten vrije import mogelijk. Het zal voor Nederland bijzonder moeilijk zijn genoeg te nemen met een oplossing, die niet ten minste de mogelijkheid tot contingentering van de Benelux-invoer openlaat. De mate, waarin men in feite van deze mogelijkheid gebruik zal maken, kan nader door de omstandigheden worden bepaald, met dien verstande, dat de dollarimport voorshands in ieder geval aan controle zal moeten worden onderworpen.

Met de vraagstukken van het gezamenlijke dollarbeleid hangen die van de Benelux-sterlingpolitiek op nauwe wijze samen. In tegenstelling tot België maakt Nederland deel uit van de transferable account area. Voor de Nederlandse export- en scheepvaartbelangen is een soepele sterlingregeling van grote betekenis, terwijl de aanwezigheid van een sterlingsaldo aan de traditionele Nederlandse tussenhhandel goede diensten bewijst. België daarentegen kan zich (dikwijls op betere voorwaarden) grotere aankopen in het dollargebied veroorloven, en heeft uit dien hoofde voor sterling minder belangstelling. Aangezien het Belgisch-Engelse monetaire accord voorziet in verplichte goudafgifte, beschouwt België een surplus op het sterlinggebied in de eerste plaats als een middel om zijn dollarbezit op peil te houden. Het gevolg hiervan is echter, dat het Belgische sterlingverkeer veelal met grote wijfingen gepaard gaat, en dat de souplesse die voor Nederland van zo uitnemend belang is, volledig ontbreekt.

Ook hier rijst derhalve een probleem, dat als zeer netelig moet worden beschouwd. Het lijdt weinig twijfel, dat België zijn huidige sterlingpolitiek ook gedurende de Unie gecontinueerd wenst te zien. Dit zou echter betekenen, dat de gulden ten opzichte van het pond een hard devies zou worden, een omstandigheid, waarvan de Nederlandse export onmiddellijk de terugslag zou ondervinden. Wanneer daarentegen de Unie de Nederlandse sterlingpolitiek zou overnemen, zou België zijn aankopen in sterkere mate op het pondengebied moeten oriënteren, hetgeen in vele gevallen tot kostprijsverhoging aanleiding zou geven.

De oplossing van het dollarprobleem in voor Nederland aanvaardbare zin zal de overeenstemming omtrent de sterlingpolitiek vergemakkelijken, aangezien bij beperking van de dollarimport de belangstelling van de Benelux zich automatisch in versterkte mate op het sterlinggebied zal richten. Bovendien zal slechts in dat geval de Nederlandse „earning capacity” in sterling, zonder welke een Nederlands betalingsbalansen evenwicht niet te verwezenlijken is, behouden blijven. Dit argument klemt te sterker, indien men overweegt, dat het in de eerste plaats de Nederlandse agrarische export zal zijn, die van een wijziging der sterlingpolitiek de terugslag zou ondervinden, terwijl, volgens

de huidige stand van zaken, op een compensatie op de Belgisch/Luxemburgse markt voor deze uitvoer nauwelijks kan worden gerekend.

In het voorgaande betoog is allerminst naar volledigheid gestreefd; de bedoeling was slechts om enkele der belangrijkste vraagstukken te schetsen, waarvoor de drie Regeringen in gezamenlijk overleg op korte termijn naar een oplossing zullen moeten zoeken.

Niemand, die de ontwikkeling van Benelux van nabij heeft gevolgd, zal zich verbazen over het feit, dat de verwezenlijking van de Unie vele en moeilijke problemen aan de orde stelt. De betekenis, die aan Benelux op politiek en economisch gebied zal toekomen, rechtvaardigt de verwachting, dat de Regeringen beslissingen zullen weten te treffen, waarvan de draagwijdte en de importantie evenredig zijn aan het belang van het doel, dat men nastreeft. Het zal echter tevens nodig zijn, dat men *snel* handelt. De 1e Juli 1949, het tijdstip waarop de Pré-union overeenkomstig de plannen een aanvang moet nemen, staat voor de deur. Het is kort dag!

's-Gravenhage.

Prof. Dr F. A. G. KEESING.

DE HERSTELBANK VOOR INDONESIË.

Nu korte tijd geleden de Tweede Kamer het wetsontwerp betreffende de „Oprichting van de Nederlands-Indonesische Maatschappij tot Financiering van het Economisch Herstel van Indonesië N.V. en verlening van garantie voor investering in Indonesië” heeft aangenomen, laat het zich aanzien, dat weldra ook de laatste schreden zullen worden gezet op de lange weg, welke heeft geleid tot de oprichting van een Herstelbank voor Indonesië. En daarmee zal zijn tegemoetgekomen aan een in Indonesië uitdrukkelijk gevoelde behoefte aan een financieringsinstelling, welke haar behoeft zal kunnen vervullen bij het herstel en de verdere opbouw van de welvaart hier te lande, die wel zeer veel heeft geleden van de oorlog en de daarop aansluitende periode van onrust.

Het is misschien gewenst in het kort nog eens een samenvatting te geven van het doel en het wezen van de op te richten Herstelbank voor Indonesië. Het is bij herhaling gebleken, dat men zich hiervan nog een onjuiste voorstelling maakt, waardoor de noodzakelijkheid van het scheppen van deze nieuwe financieringsinstelling aan velen ontgaat.

Indonesië is een kapitaalarm land met evenwel een zeer grote productiepotentie. Deze potentiële productie was ook vóór de oorlog nog slechts zeer gedeeltelijk gerealiseerd. Sindsdien is de productiecapaciteit van Indonesië door vernieling en verwaarlozing sterk verminderd. Wil men het oude productie-apparaat weer in stand brengen en nieuwe tot nog toe niet benutte productiemogelijkheden in productie brengen, dan is daartoe kapitaal nodig. Kapitaal voor de aanschaffing van kapitaalgoederen, kapitaal ook voor het bestrijden van de exploitatie-uitgaven voor de periode, dat het te herstellen of nieuw op te richten bedrijf nog geen of nog niet voldoende opbrengsten heeft.

Na de bevrijding van Indonesië beschikten vele ondernemers hier te lande over grote, in de periode September 1939 tot Maart 1942 gecreëerde saldi, welke bij de particuliere bankinstellingen ondergebracht. Voor het overgrote deel zijn deze saldi aangewend voor de rehabilitatie van geheel of gedeeltelijk vernielde ondernemingen, doch hoe belangrijk de aldus opnieuw geïnvesteerde kapitalen ook waren, zij volstonden nog geenszins om een volledige rehabilitatie te bewerkstelligen, en ipso facto waren er onvoldoende middelen beschikbaar om nieuwe bedrijven op te richten, c.q. bestaande bedrijven uit te

breiden. Vóór de oprichting van de Herstelbank voor Indonesië waren er, nu de zich in Indonesië bevindende middelen der ondernemers grotendeels zijn uitgeput, slechts drie mogelijkheden om het kapitaal, dat voor het verdere herstel van de welvaart van het land nodig is, te verkrijgen:

- a. door middel van credietverlening door particuliere bankinstellingen;
- b. door middel van financiering van overheidswege;
- c. door middel van investering door de ondernemers vanuit Nederland dan wel andere landen naar Indonesië getransfereerde kapitalen.

ad a. Het is op het eerste gezicht reeds duidelijk, dat particuliere bankinstellingen slechts in ontoereikende mate kunnen voldoen aan de bijzondere kapitaalbehoefte in Indonesië. Particuliere banken, die hun middelen hoofdzakelijk aan direct of binnen zeer korte termijn opzeggbare deposito's ontlenen, kunnen, alleen al uit hoofde van hun liquiditeitspositie, slechts tot een zeer beperkt bedrag verbintenissen op lange termijn aangaan. Het kapitaal, dat het Indonesische bedrijfsleven nodig heeft, moet echter niet alleen dienen om gedurende korte perioden een gebrek aan middelen te overbruggen. Daarin kunnen de particuliere banken ongetwijfeld voorzien. Maar het thans benodigde kapitaal is voor een groot deel bestemd voor investering, het wordt risicodragend kapitaal. De geldgever dient tijdelijk enig ondernemersrisico te dragen. Ook uit hoofde van dit vergrote risico moeten de particuliere banken zich in de meeste gevallen afzijdig houden.

ad b. De bezwaren, welke voor de particuliere bankinstellingen gelden, wegen minder zwaar voor de Overheid. Deze zou eventueel leningen ingrijpen en de nodige middelen ter beschikking kunnen stellen. Maar afgezien van het feit, dat een dergelijke vergaande overheidsinmenging in het algemeen en in Indonesië in het bijzonder, daar juist hier het particulier initiatief altijd zo'n grote rol heeft gespeeld en voor de welvaart van het land ook zal moeten blijven spelen, zeker ongewenst moet worden geacht, bevindt de Indonesische Overheid zich zelve in een financieel zeer moeilijke situatie, welke het haar ten enenmale onmogelijk maakt in de bestaande kapitaalbehoefte te voorzien. Tenslotte beschikt zij ook niet over het technische apparaat om een financieringsplan als hier noodzakelijk is, uit te werken en te realiseren.

ad c. Blijven dus nog slechts de particuliere ondernemers buiten Indonesië, waarbij wij in de eerste plaats denken aan de Nederlandse ondernemers, die in het verleden reeds zo dikwijls blij hebben gegeven over de nodige ondernemingsgeest te beschikken en die in de voorbije jaren vele malen belangrijke kapitalen in Indonesië hebben geïnvesteerd. Op de Nederlandse ondernemer zou dan ook in normale omstandigheden in de eerste plaats een beroep moeten worden gedaan, teneinde de nodige kapitalen voor de wederopbouw van Indonesië ter beschikking te stellen. Doch er is in het laatste decennium veel veranderd. Nederland zelf is in zeer sterke mate verarmd. Waar vroeger grote kapitalen voor redelijke proposities beschikbaar waren, zijn thans in vele gevallen nog slechts volkomen ledige geldkisten. En daar, waar nog kapitaal is, durft men in de huidige, politiek zo verdragen situatie, er niet toe overgaan, opnieuw grote bedragen in Indonesië te investeren. Opnieuw wanneer de politieke rust weer volledig zal zijn weergekeerd, valt te verwachten, dat de Nederlandse ondernemers weer bereid zullen zijn grotere kapitalen ter beschikking te stellen voor investering in Indonesië. Indien echter thans de Nederlandse ondernemer zich van investering in Indonesië onthoudt, is de mogelijkheid in het geheel niet uitgesloten, dat te zijner tijd, als in de situatie hier te lande een keer

ten goede zal zijn gekomen, inmiddels zijn plaats zal zijn ingenomen door anderen, die zich minder terughoudend hebben betoond.

In deze tijdelijke lacune heeft men willen voorzien door de oprichting van een Herstelbank voor Indonesië. Deze Herstelbank zal beschikken over een relatief zeer groot eigen kapitaal. Financieringen op lange termijn, die het karakter van een investering dragen, zullen voor haar derhalve wel mogelijk zijn. De Herstelbank voor Indonesië, mits ervan overtuigd, dat de middelen, welke door haar voor de opbouw van Indonesië ter beschikking worden gesteld, economisch en financieel verantwoorde uitzettingen vormen, kan op langere termijn gelden fourneren, zonder dat zij behoeft te vrezen haar liquiditeitspositie in gevaar te brengen. Bovendien brengt het wezen van de Herstelbank voor Indonesië, die er immers in de eerste plaats is voor de bevordering van de economische opbouw van Indonesië, en wier doel niet is het behalen van winst, mede, dat zij risico's kan nemen welke normaal liggen op het terrein van de ondernemer en niet op dat van de financieringsinstelling. Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat de Herstelbank voor Indonesië geen rekening zou moeten houden met de rentabiliteit van de door haar te financieren ondernemingen, of dat zij commerciële risico's zou mogen nemen, die een ondernemer, die met eigen middelen moet werken, niet zou aandurven. Integendeel, uitdrukkelijk is gesteld in de Memorie van Toelichting bij het betreffende wetsontwerp, dat het Beheer van de Herstelbank voor Indonesië zuiver bedrijfseconomische beginselen moet volgen. Haar bijzondere constructie en het doel waarvoor zij in het leven werd geroepen, veroorloven haar slechts af te wijken van de paden, welke bij het beheer van een depositobank moeten worden gevolgd.

In dit licht bezien behoort het tot de taak van de Herstelbank voor Indonesië om, naast de steun welke zij zal verlenen aan de uitbouw van het zuiver Indonesische bedrijfsleven, ook de Nederlandse ondernemer de helpende hand te bieden, indien deze, hetzij wegens gebrek aan onmiddellijk beschikbare middelen, hetzij door de aanwezigheid van geheel nieuwe risico's, welke voor hem niet zijn te overzien, niet in staat of niet bereid is om thans de noodzakelijke kapitalen in Indonesië te investeren. Deze hulp kan de vorm krijgen van rechtstreekse credietverlening, dan wel van het verlenen van garanties voor deze voor de ondernemer op dit ogenblik onaanvaardbare risico's.

Hierboven werd er reeds op gewezen, dat de Herstelbank voor Indonesië de haar gestelde taak mede daarom zal kunnen vervullen, omdat haar eigen kapitaal naar verhouding zeer omvangrijk is. Haar maatschappelijk kapitaal bedraagt namelijk f 300 mln. Dezelfde bezwaren, welke tegen rechtstreekse investering in Indonesië van particuliere zijde bestaan, gelden natuurlijk ook voor deelneming in het kapitaal van de Herstelbank voor Indonesië. Het is dan ook alleen daarom al begrijpelijk, dat het kapitaal van de Herstelbank voor Indonesië hoofdzakelijk uit overheidsmiddelen moest worden gefourneerd. Men zal onmiddellijk hiertegen inbrengen, dat de middelen, die de Indonesische Overheid voor rechtstreekse investering in het bedrijfsleven ontbraken, blijkbaar wel beschikbaar zijn voor deelneming in de Herstelbank voor Indonesië. Deze redenering is echter niet geheel juist, immers:

1e. de deelneming in de Herstelbank limiteert de uitgaven van de Overheid voor investering in het bedrijfsleven, tot een van tevoren vastgesteld bedrag. Deze uitgave wordt bovendien niet à fonds perdu gedaan, hetgeen bij rechtstreekse financiering, naar de ervaring leert, dikwijls het geval kan zijn. De gehele opzet van de Herstelbank voor Indonesië is er een waarborg voor, dat de ter beschikking gestelde middelen te zijner tijd in de kas der Overheid zullen terugvloeien;

2e. niet alleen de Indonesische Overheid neemt deel in het kapitaal van de Herstelbank voor Indonesië. Nederland en Indonesië samen, ieder voor een gelijk bedrag, zullen het grootste gedeelte van het kapitaal van de Herstelbank voor Indonesië beschikbaar stellen, terwijl daarnaast ook voor het particuliere bedrijfsleven een belangrijke post aandelen is gereserveerd.

En hiermede zijn wij tevens gekomen op een zeer belangrijk facet van de kapitaalverstrekking aan het Indonesische bedrijfsleven. Zoals wij in de aanvang reeds zeiden, zijn voor de opbouw van de welvaart van Indonesië o.a. vele kapitaalgoederen nodig. Deze kapitaalgoederen kunnen niet door Indonesië zelf worden geleverd, maar in vele gevallen wel door Nederland. Door met Indonesië samen over te gaan tot de oprichting van de Herstelbank voor Indonesië levert Nederland een zeer grote bijdrage voor het economisch herstel van het land. Nederland immers stelt door zijn deelneming de Herstelbank voor Indonesië in staat in Nederland de nodige kapitaalgoederen aan te schaffen, welke onmisbaar zijn, wil Indonesië haar oude welvaart herkrijgen en tot grotere bloei dan voorheen geraken. Zonder deze kapitaalgoederen, welke Indonesië in verband met zijn precare deviezenpositie op geen andere wijze zou kunnen aanschaffen, zou alle opbouw enorm vertraagd, zo niet geheel onmogelijk worden gemaakt. Slechts zij, die het nijpend tekort hier te lande, aan kapitaalgoederen van allerlei aard, kennen, zullen zich een begrip kunnen vormen van het enorme belang, dat de deelneming van Nederland in de op te richten Herstelbank voor Indonesië voor de opbouw van de archipel heeft.

Bij verhalende hebben wij er in het voorafgaande op gewezen, dat herstel van de economische welvaart het doel is dat voorgezeten heeft bij de oprichting van de Herstelbank voor Indonesië. En dan moet in dit verband nogmaals nadrukkelijk er op worden gewezen, dat overal zal worden ingegrepen, waar dat dienstig zal zijn voor de opbouw van dit land. Ten onrechte is uit de reeds algemeen gebruikte afkorting van de naam van de nieuwe financieringsinstelling, de Herstelbank voor Indonesië, afgeleid, dat uitsluitend hersteld zou worden wat vernield of verwaarloosd is. Daar van een ontwikkeld bedrijfsleven op grotere schaal der autochthone bevolking voor de oorlog nog niet kon worden gesproken, concludeert men, dat alleen de Westerse, meer speciaal de Nederlandse, ondernemer hulp zal vinden bij de Herstelbank voor Indonesië. Doch deze conclusie is ten enenmale onjuist. Reeds is er van verschillende zijden op gewezen, dat de Herstelbank voor Indonesië zich evenzeer zal bewegen in de sfeer van het zuiver Indonesische bedrijfsleven als in die der Westerse ondernemerskringen. Opbouw van de welvaart in Indonesië zonder dat de autochthone bevolking het haar toekomstige aandeel in het bedrijfsleven heeft, is uitgesloten. Zeker zal in vele takken van bedrijf de Westerse technische kennis en ervaring nog niet kunnen worden gemist, doch dit mag niet betekenen, dat al die Indonesiërs, welke thans eveneens reeds over deze technische kennis beschikken, niet onmiddellijk en volledig in het herstel van de welvaart zouden worden ingeschakeld; tevens zal de opleiding aan diegenen, die nog niet de nodige kennis op initiatief en capaciteiten paren, met kracht ter hand moeten worden genomen. De Herstelbank voor Indonesië stelt zich als doel een krachtige stoot te geven aan de ontwikkeling van het zuiver Indonesische bedrijfsleven. Reeds werd door de Commissie Herstel-financiering, die, vooruitlopend op de oprichting van de Herstelbank voor Indonesië, werd ingesteld, een begin gemaakt met de financiering van het herstel van Indonesië en de eerste schreden gezet op de weg, die moet leiden tot deze ontwikkeling van het Indonesische bedrijfsleven. Zowel in de zuiver Indonesische als in de gemengde sfeer zijn reeds credieten verstrekt. De laatste vorm, die, waarbij

dus met steun van Westerse krachten een Indonesisch bedrijf wordt opgezet of ontwikkeld, biedt uiteraard een unieke gelegenheid voor energieke en capabele Indonesiërs, om de nodige ervaring in het moderne bedrijfsleven op te doen.

Wij ontveinzen ons niet, dat dit onderdeel van de taak van de Herstelbank voor Indonesië nog zeer vele moeilijkheden kan brengen. Hier begeven wij ons op een terrein, dat, met uitzondering van de ervaringen opgedaan bij het volkscredietwezen, nog volkomen onbekend is en vele factoren bevat, die thans nog niet zijn te overzien. Van het uiteindelijk succes zal voor een groot gedeelte afhangen, of het algemeen welvaartspeel van Indonesië omhoog zal kunnen worden gebracht. Dat hiervoor enige buitengewone risico's, welke zelfs bij het meest nauwgezette beheer niet zijn te vermijden, moeten worden genomen, is in verband met het gestelde doel alleszins aanvaardbaar.

Een enkel woord nog over de garanties, welke voor investering door Nederlandse ondernemers in Indonesië zullen kunnen worden gegeven. In principe is de Nederlandse bijdrage aan de Herstelbank voor Indonesië beperkt tot f 125 mln, evenals de bijdrage van Indonesië. Deze Nederlandse bijdrage kan worden verstrekt zowel in de vorm van deelneming in het aandelenkapitaal als in de vorm van garanties door de Staat van direct door Nederlandse ondernemers geïnvesteerde kapitalen. Het totaal obligo van de Nederlandse Staat kan echter, inclusief deze garanties, nooit de f 125 mln overschrijden. Velen zien hierin onder bepaalde omstandigheden een vermindering der Nederlandse bijdrage ten opzichte van de Indonesische deelneming. Dit is onjuist. Nederland verplicht zich ook de volle f 125 mln ter beschikking te stellen. Dat deze gedeeltelijk uit de Schatkist en gedeeltelijk uit particuliere bronnen, door middel van garantie van de Staat der Nederlanden, zullen komen, maakt geen verschil.

Of in de praktijk garanties door Nederland veelvuldig zullen voorkomen, is nog niet te voorzien. Veelal zal kunnen worden volstaan met een garantie van de Herstelbank voor Indonesië; deze immers beschikt over Nederlandse middelen en zal dus in de mogelijkheid verkeren eventuele betalingen uit hoofde van verstrekte garanties in Nederland te doen plaatsvinden. De mogelijkheid is echter opengehouden om, indien de ondernemer zulks wenst, een contra-garantie van Nederland te verkrijgen. In ieder geval echter zullen deze garanties, hetzij van de Herstelbank voor Indonesië alleen, hetzij van de Herstelbank voor Indonesië met contra-garantie van de Staat der Nederlanden, de weerstand om nieuwe kapitalen in Indonesië te investeren, welke bij vele Nederlandse ondernemers nog bestaat, kunnen wegnemen. Door deze garanties zullen immers die abnormale risico's, welke hoofdzakelijk voortvloeien uit politieke oorzaken, en uit dien hoofde veelal voor de ondernemer onaanvaardbaar zijn, volledig kunnen worden gedekt. Investering in Indonesië zal dan nog slechts de normale risico's met zich brengen, waarvoor de Nederlandse ondernemer in het verleden nooit is teruggeschrikt.

Tenslotte geven wij nog enige technische details over de constructie van de toekomstige Herstelbank voor Indonesië.

Maatschappelijk kapitaal: f 300 mln Indon. Crt, als volgt verdeeld:

Prioriteitsaandelen A: f 50 mln (op naam), waarvan de helft geplaatst bij de Staat der Nederlanden, de helft bij Indonesië. Deze aandelen zijn volledig stemgerechtigd.

Gewone aandelen B: f 200 mln. Hoewel hieromtrent niets is vastgesteld, zullen deze aandelen in de praktijk eveneens uitsluitend bij de Staat der Nederlanden en bij Indonesië worden geplaatst. De aandelen B hebben geen stemrecht.

Preferente aandelen C: f 50 mln, te plaatsen bij het bedrijfsleven. Deze aandelen hebben slechts een beperkt stemrecht (ten aanzien van de benoeming van een of twee leden van de Commissie van Advies). Zij geven recht op een te garanderen dividend van $3\frac{1}{2}$ pCt, terwijl bij eventuele liquidering van de Herstelbank voor Indonesië een speciale zeer gunstige regeling is getroffen, waardoor uitkering van het nominale bedrag der aandelen C aan de betrokken aandeelhouders praktisch is gewaarborgd.

Voor eventueel verder benodigde middelen is de Herstelbank voor Indonesië aangewezen op leningen tot maximum het totaal van het geplaatste kapitaal, terwijl bovendien in voorkomend geval kasvoorschotten kunnen worden opgenomen.

Het bestuur van de Herstelbank voor Indonesië wordt gevoerd door een Directie, bestaande uit twee door de aandeelhouders A te benoemen Directeuren, en eventueel een President-Directeur, te benoemen door de Kroon.

Richtlijnen voor de Directie worden vastgesteld door de Raad van Toezicht, bestaande uit twee leden, te benoemen door de Minister van Financiën van Nederland, twee leden te benoemen door de Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon in Indonesië, en een voorzitter te benoemen door de Kroon.

Daarnaast is nog voorzien in de instelling van een Commissie van Advies, bestaande uit negen leden. De voorzitter en leden van de Raad van Toezicht zijn q.q. voorzitter en leden van de Commissie van Advies, de vier resterende leden worden benoemd uit het bedrijfsleven.

Wij hopen met deze korte uiteenzetting, welke geenszins op volledigheid aanspraak wil maken, maar waarin toch getracht is enkele punten, waarover nogal eens misverstand bestaat, duidelijker toe te lichten, medegewerkt te hebben tot een juister inzicht van het wezen, het doel en de toekomstige werkzaamheden van de Nederlands-Indonesische Maatschappij tot Financiering van het Economisch Herstel van Indonesië N.V., die als „Herstelbank voor Indonesië” weldra, naar wij hopen, een belangrijke rol zal spelen, niet alleen bij het herstel van wat vernield werd, doch tevens en in de eerste plaats bij de opbouw van de welvaart van de Indonesische archipel.

Batavia.

Mr N. K. VAN RIJNBERK.

GEMEENTELIJKE CONJUNCTUURPOLITIEK.

Meer dan 1.000 Nederlandse gemeenten hebben zich verenigd in de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In economische taal gesproken heeft deze vereniging zich geconstitueerd als een vakgroep, deel uitmakende van het bedrijfsschap: Nederlandse Overheid.

Deze vakgroep is geworden tot een trait d'union tussen de Regering c.q. de departementen en de gemeentebesturen. Het bureau van deze vakgroep wordt door beide partijen geraadpleegd, zulks tot wederzijds begrip en voordeel. Dat overleg vangt aan met besprekingen binnen besloten muren; in een later stadium wendt het bestuur van de Vereniging zich in openbare adressen aan de Ministers en de Staten-Generaal om zijn oordeel over aanhangige vraagstukken te geven. Maatregelen, die op ministeriële bureaux worden uitgedacht, worden in de Vereniging geconfronteerd met de mogelijke of vermoedelijke toepassing in de praktijk. Ieder dat begrijpen, dat dit voor-overleg van oorschatbare waarde voor onze Nederlandse wetgeving is.

Een jaarvergadering van deze Vereniging, waar afgevaardigden van zeer vele gemeenten aanwezig zijn, is een uitnemend forum om algemene vraagstukken te bespreken. Op 2 Juni 1949 heeft zij een congres gehouden in de Rotterdamse Schouwburg, waar een aandachtig gehoor geluisterd heeft naar: „De uitgaven van de gemeenten en de economische politiek van de Overheid”, maar de eerste de beste

kunstrecensent zou al dadelijk hebben opgemerkt, dat het onderwerp eigenlijk had moeten luiden: „*De gemeentelijke uitgaven ten dienste van de economische landspolitiek*”.

Prof. Dr J. Tinbergen belichtte het vraagstuk vooral als econoom, met een aanbeveling om de gemeentelijke medewerking aan een actieve conjunctuurpolitiek bij de wet voor te schrijven en te reglementeren.

Prof. Dr D. Simons verklaarde zich voor vrijwillige samenwerking; staatsrechtelijk en praktisch vrijgeschold, wees hij echter de ontworpen wettelijke bepalingen van de hand.

Referaat van Prof. Tinbergen.

Prof. Tinbergen wil het streven er op richten de schommelingen in de werkgelegenheid tot een minimum te beperken, zoals men dit overal ter wereld, met name in Amerika, tracht te doen. In de U.S.A. heeft men met de New Deal geëxperimenteerd, waarbij aanvankelijk grote tegenstand werd ondervonden. Doch als men de Amerikaanse regeringspersonen en ambtenaren van tegenwoordig spreekt, blijkt duidelijk, dat men thans minder grote moeilijkheden bij de doorvoering van een actieve welvaarts-politiek zou ondervinden. Wel is men het er over eens, dat de Overheid niet alles kan doen, zodat men een juiste middenweg moet vinden om naast maatregelen van overheidswege het particuliere bedrijfsleven in de gewenste richting te stimuleren.

Daar ook Engeland de nodige activiteit wil ontwikkelen, kan men stellen, dat de publieke mening „om” is en dat men, internationaal gezien, bereid is om door regeringsmaatregelen in de gang der conjunctuur in te grijpen. Om tot het grootst mogelijke nuttig effect te komen, zal in internationale sfeer moeten worden samengewerkt; want, zouden slechts in één land maatregelen worden getroffen, dan zouden voor dat land moeilijkheden met de betalingsbalans ontstaan. Tegelijk met deze internationale samenwerking zal naar nationale synchronisatie moeten worden gestreefd.

Wil men de conjunctuur stabiliseren, dan zal de Overheid moeten voorgaan en maatregelen moeten treffen in die zin, dat:

- a. de belastingen worden verhoogd in tijden van voorspoed en verlaagd in tijden van depressie;
- b. de overheidsuitgaven toenemen in tijden van depressie en afnemen in tijden van voorspoed.

Deze maatregelen zijn nodig, omdat het economisch leven wordt beïnvloed door een sterke wisseling in de intensiteit van de particuliere investeringen; om de gevolgen hiervan te neutraliseren, verdedigt Prof. Tinbergen de leer van de compenserende overheidsactiviteit en daar de gemeenten, die met elkander heel Nederland vullen, naast het Rijk als een geduchte opdrachtgever mogen meetellen, wil hij de richtlijnen, die de Regering reeds zou hebben aanvaard, nu ook voorschrijven voor de gemeenten. Deze zouden niet alleen in de hausseperiode een passieve terughoudendheid moeten betrachten, maar ook in tijden van verminderde werkgelegenheid actief moeten optreden, teneinde d.m.v. nieuwe investeringen de schommelingen in de werkgelegenheid tot het grootst mogelijke minimum te beperken. Om op alles voorbereid te zijn heeft de Regering onder de Sociaal-Economische Raad een Commissie voor de Werkgelegenheid ingesteld.

Gezien de nieuwe regeringspolitiek zal men mogen aannemen, dat zij de synchronisatie door wisselende subsidies en het verlenen van andere faciliteiten zal stimuleren, doch: „Bist du nicht willig, so gebrauche ich Gewalt”. Een (scherpe) controle (met sancties) zal moeten worden ingesteld en (dwingende) voorschriften zullen moeten worden gegeven om de gemeenten (tegen lokale belangen in) ertoe te brengen haar aandeel in de werkverruiming te leveren, want in de bestaande wetgeving is z.i. geen waarborg te vinden, dat het effect van regeringsmaatregelen op financieel-

economisch gebied niet door lagere organen zal worden gneutraliseerd of ondermijnd.

Er moet dus een nieuwe wettelijke regeling komen, die de garantie moet geven, dat de lagere publiekrechtelijke lichamen hun belastingen zullen verlagen en hun uitgaven zullen vergroten, zodra de centrale Overheid het noodsein hijst. Maar dan zal van de bestuurders een geheel andere psychologische instelling worden gevraagd, dan waarvan zij tot dusver blijk hebben gegeven.

Bilijkheidshalve geeft Prof. Tinbergen toe, dat deze mentaliteit in de dertiger jaren ook bij de Regering ontbroken heeft en dat in de vorige depressie sommige gemeenten verder zagen dan de toenmalige bewindvoerders.

Thans is het tijdstip dus aangebroken, dat beide partijen, Rijk en gemeenten, gaan samenwerken. Daarvoor is het nodig, dat het toezicht op de gemeentebesturen ten aanzien van de conjunctuurpolitiek wordt gewijzigd; met name zal zekerheid moeten bestaan, dat de gemeenten op het juiste moment hogere uitgaven zullen doen. Om nu een goed inzicht te krijgen in de werken, die tot stand kunnen worden gebracht, wordt een kartotheek samengesteld, waarin alle objecten, welke thans nog niet te verwezenlijken zijn, worden opgenomen. Komen de slechte tijden, dan zal worden nagegaan, welke werken tot uitvoering kunnen worden gebracht. Het initiatief, het doen van uitgaven, blijft dus bij de gemeenten. De beslissing omtrent de uitvoering komt echter bij hoger gezag, hetgeen naar de zienswijze van Prof. Tinbergen structureel redelijk moet worden geacht, omdat de vestiging van industrieën een zaak is, waarvan het belang ver boven dat van de lokaliteit uitgaat. Schematisch is gedacht om elke gemeentelijke investering van f 100.000 of f 150.000 aan de goedkeuring van een „centraal overleg” te onderwerpen. In overleg met de commissie voor de werkgelegenheid zal de Regering het geheel kunnen overzien om meer in overeenstemming met de moderne wetenschap een actieve welvaarts-politiek te kunnen voeren.

Referaat van Prof. Simons.

Men moet niet denken, dat Prof. Tinbergen een vraagstuk behandelde, dat alleen maar theoretisch van belang is. De Regering heeft bij monde van de Minister van Binnenlandse Zaken reeds een wetsontwerp tot regeling van dit onderwerp aangekondigd, maar van de inhoud was nog niets bekend geworden, totdat wij nu uit de rede van Prof. Dr D. Simons weten, dat dit ontwerp zal voorzien in een speciaal toezicht op de investeringen van lagere publiekrechtelijke lichamen.

Nu weet ieder, dat de gemeentelijke financiën worden gefinancierd over de gewone dienst (de algemene en bestendige uitgaven voor het normale gemeentelijke en dus ook het gemeentelijk-economisch leven) en de kapitaaldienst (buitengewone werken als havens, bruggen, wegen, gas- en electriciteitsfabrieken e.d.). Gewoonlijk denkt men bij een actieve uitgavenpolitiek aan een uitzetting en inkrimping van de kapitaaldienst. Daarom is het interessant er op te letten, dat de gewone uitgaven vele malen hoger zijn dan de kapitaalsuitgaven, zodat, wanneer men bijzondere maatregelen op financieel gebied wil nemen, men zeker de gewone dienst niet mag verwaarlozen.

Wil men nagaan, op welke wijze de gemeenten haar uitgaven kunnen beperken, dan moet men zich realiseren, dat zij wellicht hier en daar het verbreden van een weg kunnen uitstellen of het bouwen van een brug niet laten doorgaan, maar dat andere werkzaamheden toch niet kunnen wachten. Men zal dus, om resultaten te bereiken, ook naar de gewone uitgaven moeten zien. Deze hebben in 1946 in alle gemeenten tezamen ruim f 1.100 miljoen bedragen. Wanneer men nu in een haussetijd bepaalt, dat deze uitgaven met 20 pCt moeten worden verlaagd, dan zal dat betekenen, dat meer dan f 200 miljoen opzetteljk aan het normale economische verkeer wordt onttrokken en, om het beoogde effect te bereiken, ergens steriel

wordt bewaard. De vraag is dan, of men bij zulk een opzettelijke beperking geen schade zal doen aan het geheel en of men daar tegenover geen andere maatregelen zal moeten nemen tegelijk met een verlaging.

Een maatje optredende, zal de conjunctuurbeheersing kunnen blijven staan. Zij zal mede structuurveranderingen willen en wellicht moeten leiden, ook dan, wanneer de conjunctuur om andere maatregelen vraagt. De toeneming van de bevolking en het na-oorlogse Duitsland hebben structuurveranderingen ten gevolge, welke — wil men ingrijpen — in nog sterkere mate een rationele regeringspolitiek eisen. Tot die politiek behoort, dat de Overheid haar deel van de economische apparatuur verzorgt, d.w.z., dat zij een goed functionerend verkeersapparaat tot stand brengt, de industrialisatie bevordert en zich tegelijk kwijt van haar taak om bijv. goede onderwijsinrichtingen tot stand te brengen, omdat zonder deze de industriële arbeidskrachten niet kunnen worden geschoold. Dit leidt uiteraard tot hogere kapitaalsuitgaven, die men, ten tijde van een hausse, niet zal kunnen ontgaan. Doch, afgezien hiervan, zal men er mede moeten rekenen, dat de Overheid in een opgaande tijd van het private bedrijfsleven dikwijls medewerking moet verlenen om de voorwaarden van de industrialisatie te vervullen door de aanleg van industrieterreinen, het uitbreiden van elektrische centrales enz.

Men mag, ziende naar de grote overheidsschulden (f 21½ miljard van het Rijk en f 3 miljard van de gemeenten) menen, dat hier toch veel kan worden bereikt, toch moet men wel in het oog houden, dat de kapitaalsuitgaven per jaar voor alle gemeenten tezamen niet zo bijzonder hoog zijn, en dat men daarmee manipulerend, de conjunctuur van een land niet kan beheersen. In 1939 hebben alle kapitaalsuitgaven van de gemeenten f 219 miljoen, in 1943 f 229 miljoen bedragen. Doch al zou men aannemen, dat alle gemeenten tezamen f 300 miljoen aan de kapitaalmarkt kunnen onttrekken om bijzondere uitgaven in tijden van depressie te financieren, dan moet men wel overwegen, dat de gemeenten in datzelfde jaar ca f 100 miljoen aflossen, zodat netto slechts f 200 miljoen aan de koopkracht in de private sfeer wordt onttrokken. Overigens worden de gemeenten gebonden door de beschikbare deviezen, welke bij de uitvoering van grote werken al spoedig nodig zijn.

Hoe staat het nu met het toezicht? Tot nu toe werd gevraagd: of het doel aan de lokale behoefte beantwoordde, of er dekking aanwezig was, en of de uitgaaf de financiële draagkracht van de gemeente niet te boven zou gaan. Dit zou nu anders moeten worden. Het toezicht houdende orgaan zou niet meer op de plaatselijke, maar op landsbelangen moeten letten en met betrekking tot dekking en draagkracht een groter aantal jaren moeten overzien, hetgeen eigenlijk zou moeten leiden tot een begroting voor een gehele conjunctuurphase, die wij ook voor het Rijk nog niet kennen.

Voorts zou een oplossing moeten worden gevonden voor de sterilisatie van de middelen, die tijdelijk achter blijven om t.z.t. weer te worden gezet.

De gemeenten kunnen deze vraagstukken niet oplossen; dit is de taak van de centrale Overheid in samenwerking met de officieel onbekende — wetsontwerper in het overigens — de gemeenten geen zekerheid wordt geboden, dat de Regering in tijden van depressie in het toestaan van een groot aantal bijzondere werken zal bewilligen. Blijkbaar heeft de Regering in het geconsolideerd dus niet alle gedachten van Prof. Tinbergen concreetiseerd. Het gehele ontwerp is naar Prof. Simons' mening onnodig, omdat bij de lagere publiekrechtelijke lichamen de gezindheid om aan een algemene welvaartspolitiek mede te werken steeds in voldoende mate aanwezig zal zijn — zij hebben in de afgelopen jaren een ruim aandeel in de economische opbouw van Nederland gehad —, indien de Regering daartoe het nodige

inzicht verschaft. Deze samenwerking zal ongetwijfeld zijn verzekerd, wanneer het Rijk in tijden van depressie de gemeenten in staat stelt de in het algemeen belang door de Regering wenselijk geachte hogere uitgaven te doen. Een nieuwe, toezicht houdende instantie, is onnodig. Dit toezicht zou niet doeltreffend zijn en overigens niet passen bij het stelsel van de Grondwet en de Gemeentewet, die de gemeentebesturen vrijheid laten, behoudens het voorafgaande toezicht van Gedeputeerde Staten en het vernietigingsrecht van de Kroon. Zouden nu op grond van wettelijke voorschriften „richtlijnen” van de Regering verschijnen, dan zou het laatste restje van de gemeentelijke autonomie verloren gaan. Daar dit in flagrante strijd is met ons bestuursstelsel, zal tegenover het meergenoemde wetsontwerp een absoluut afwijzend standpunt moeten worden ingenomen.

Moet men dan niets doen? Dit wil Prof. Simons niet voor zijn verantwoording nemen. De gemeenten willen zeker medewerken en zij zullen er alle bijzonder mee gebaat zijn, wanneer in tijden van neergang de uitgaven gehandhaafd mogen blijven en wanneer zij niet, als in de dertiger jaren, gedwongen worden, de uitgaven opzettelijk te verlagen en allerlei voorzieningen prijs te geven, waardoor een crisis feitelijk wordt verergerd. Ook de provinciale besturen, die geen wettelijke omschrijving kennen van de wijze, waarop zij het toezicht moeten uitoefenen, zullen hun bevoegdheid van toezicht zeker gaarne gebruiken om de algemene welvaartspolitiek te helpen bevorderen. Men streve dus naar het „bestuur van persuasie”, naar het partnership en vermijde dwang.

Debatten.

Meer dan de strekking van de inleidingen van de beide professoren van de Nederlandse Economische Hoogeschool kan hier jammer genoeg niet worden gegeven. De referaten zullen t.z.t. wel in de publicaties van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten worden afgedrukt en dan voor ieder toegankelijk zijn.

De eerste debater was Prof. M. C. W. de Vries, die zich tot één algemene opmerking beperkte en wel deze, dat de gemeenten in het algemeen minder gevoelig zijn voor de conjunctuur dan het Rijk. Daarom zal het Rijk en zullen niet de gemeenten de maatregelen moeten nemen om in de verschillende periodes zo in te grijpen, dat tot een meer regelmatige verdeling van de werkgelegenheid wordt gekomen. Daarbij zal hoogstens sprake kunnen zijn van samenwerking met de gemeenten, een samenwerking, welke steunt op vrijwilligheid.

Mr A. A. van Rhijn heeft deze gelegenheid aangegrepen de Werkgelegenheidscommissie meer in het licht te stellen, daarbij nog eens herinnerende aan de werkloosheidsramp van de dertiger jaren. Hierbij aansluitende waarschuwend hij voor een nieuwe massawerkloosheid, die een rechtstreekse bedreiging vormt voor de democratische instellingen. De Werkgelegenheidscommissie is tot de conclusie gekomen, dat zij niet tot effectieve resultaten kan komen zonder loyale medewerking van alle gemeenten teneinde plannen te beramen om direct te kunnen ingrijpen als de eerste symptomen van een verminderende arbeidsgelegenheid zich voordoen. De heer van Rhijn is van mening, dat een werkloosheid, die enige tienduizenden treft, veel gemakkelijker is te bestrijden dan wanneer het aantal in de honderdduizenden loopt. De Werkgelegenheidscommissie stelt zich voor haar plannen te kunnen uitvoeren met handhaving van de gemeentelijke autonomie en zij beaamt plannen om grote werken gemakkelijk tot stand te brengen, c.q. belemmeringen uit de weg te ruimen, zoals deze dikwijls worden ondervonden wanneer voor het uitvoeren van grote werken nog ontegeningen tot stand moeten worden gebracht. De bedoeling is dus de ontegeningsprocedure voor het uitvoeren van grote werken als deel van de conjunctuurpolitiek te versnellen.

De eerste spreker uit de vertegenwoordigers van de

gemeenten was de burgemeester van Boxtel, de heer van Helvoirt, die uiting gaf aan de vrees, dat deze nieuwe in-menging zou leiden tot een gecentraliseerd gemeentelijk bestuur zonder lokale verantwoordelijkheid, hetgeen al spoedig het gevolg van regeringsingrijpen is. Hij stelde de vraag, of het wel juist is, uitsluitend op de invloed van werkzaamheden van de Overheid te letten en de investeringen in de particuliere sector ongemoeid te laten, terwijl daarvan toch de grootste invloed uitgaat, zowel ten goede als ten kwade. Niet, dat de heer van Helvoirt hierop aandringt, maar toch is niet duidelijk, waarom de Overheid ten tijde van de hausse zich wellicht ten eigen nadele ten bate van het particuliere initiatief moet terugtrekken. En zal de Regering haar inzichten duidelijk kenbaar maken? Leven we thans in een periode van oververzadiging, het typische kenmerk van de klassieke conjunctuuropvatting? Indien men werkelijk voor het gehele land de investeringen wil regelen, dan zal men geen wet speciaal voor de gemeenten moeten maken, omdat men daarmee het doel niet zal bereiken. Dit neemt niet weg, dat de gemeenten, naar hij vertrouwt, steeds bereid zullen blijken te zijn loyaal met de Regering samen te werken.

De heer de Bruin, secretaris van de gemeente Zutphen, verklaarde zich een overtuigd voorstander van een actieve conjunctuurpolitiek en is dus mede vóór een beroep op het verlenen van medewerking door de gemeenten. Evenmin als Prof. Simons gevoelt hij behoefte aan een investeringswet, zoals deze door de Regering in voorbereiding is genomen. Men moet aannemen, dat de gemeenten weinig aanmoediging behoeven om in tijden van depressie openbare werken uit te voeren, doch dan moet vooraf, brede en openlijke toelichting door de Regering worden gegeven. Want het zal velen in Nederland, doortrokken van oud-Hollandse degelijkheid, wel vreemd in de oren klinken, om dwars tegen de draad in te gaan en gelden uit te geven ten tijde dat de Overheid op minder inkomsten is aangewezen. Ook al wil men de geest van de tijd verstaan, dan blijft het nog een zwak punt te rekenen op de invloed van een verlaging van de gemeentelijke belasting, omdat dit gebied maar beperkt is. In het algemeen geldt dit voor het gehele financiële bestel; wellicht zou een middelenfonds, dat dan in elke gemeente in het leven zou moeten worden geroepen, uitkomst kunnen brengen. Voor de praktische doorvoering van de naar voren gebrachte ideeën zullen nog vele vragen moeten worden beantwoord: zo bijv., welke gemeenten gelden van het Rijk zullen ontvangen en welke niet en tot welke hoogte en hoe de plannen van de diverse gemeenten zullen worden behandeld? Hoe zal het gaan met de lonen, welke bij de uitvoering van bijzondere werken zullen worden betaald? Zal men de werken selecteren en de ene gemeente laten voorgaan boven de andere? Zal men niet eerst moeten komen tot een cyclische begroting?

Tenslotte sprak de burgemeester van Smilde, de heer Berghuis, die opmerkte, dat, hoewel men gezind zal zijn met de Regering mede te gaan, deze vraagstukken toch niet alleen staatsrechtelijk of financieel-economisch kunnen worden behandeld. Er zijn nog andere waarden, die niet uit het oog moeten worden verloren. Wanneer men in een bepaald deel van het economisch leven streeft naar technische perfectionering, dan worden andere belangen wel eens uit het oog verloren. De gehele regeling ontmoet dit belangrijke bezwaar, dat men, dwingende maatregelen nemende, in principe de autonomie der gemeenten aantast, hetgeen weer tot geheel andere vraagstukken met betrekking tot het handhaven van een democratische Staat zal leiden.

Een congres als dit kenmerkt zich door gebrek aan tijd. Daarom was al spoedig het woord weer aan Prof. Tinbergen, die uitdrukkelijk wilde vaststellen, dat zijn pleidooi voor het voeren van een actieve conjunctuurpolitiek geenszins de bedoeling heeft de autonomie te beperken, al moet worden toegegeven, dat in tijden van de hausse de dadendrang

van de autonomie moet worden verkleind. Wat de gemeenten kunnen doen in tijden van depressie moet niet worden onderschat, omdat gebleken is, dat de gezamenlijke gemeenten voor werken van openbaar nut driemaal zoveel uitgeven als het Rijk. Het Rijk heeft de laatste jaren de weg- en waterstaatkundige werken aanzienlijk ingekrompen. Doen de gemeenten dit ook, dan zal het de Overheid als geheel gemakkelijker vallen in moeilijke tijden werken tot stand te brengen. Tegenover enige beperking mag men dus stellen enige uitbreiding van de gemeentelijke bemoeiingen, waarbij de gegevens van de kartotheek de nodige richtlijnen kunnen geven.

Bij de uitvoering van werken zullen de gemeenten weinig deviezenmoeilijkheden ondervinden; deze zijn voor de particuliere investeringen, met name voor de export-bedrijven, die de gemeenten niet beheren, van meer belang. Overigens zullen bij de selectering van de plannen prioriteitsbepalingen moeten gelden. Het ideaal zou zijn, indien de Overheid een gecorrigeerde rentabiliteit als maatstaf zou kunnen nemen, waarbij gelet wordt op de deviezen-earning-capacity.

Zowel de centrale als de plaatselijke Overheid zullen zich moeten herzien, omdat het oude adagium van de bedachtzame huisvader niet meer kan gelden, daar de maatschappij ingewikkelder is geworden. Wil men de smartelijke nadelen van massale werkloosheid ontgaan, dan zal een actieve gesynchroniseerde conjunctuurpolitiek, zoals Prof. Tinbergen die zich denkt, niet achterwege kunnen blijven.

Prof. Simons had het gemakkelijker. In zijn antwoord had hij nog eens de gelegenheid er op te wijzen geenszins afkerig te zijn van een synchronisatie van de landelijke en plaatselijke politiek, doch alleen, indien dwang achterwege blijft en de samenwerking wordt verkregen door middel van redelijk overleg.

Een congres als dit is van nature niet geschikt, om zonder schriftelijke voorbereiding, staande de vergadering, conclusies te trekken. Het was ook niet de bedoeling om tot een geformuleerde uitspraak te komen. De bedoeling van Prof. Tinbergen was uiteraard geen andere dan de gedachte van een wetsontwerp, dat hem lief is en dat blijkbaar in een voor-overleg geen gunstig onthaal heeft gevonden, eens persoonlijk voor het forum van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten uiteen te zetten en de eerder ondervonden tegenstand te overwinnen. Dat Prof. Simons iets meer dan zijn collega Tinbergen van het wetsontwerp heeft verteld, is hem niet euvel te duiden. Want er is al meer over geschreven. In no. 8 van de Mededelingen van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten, een semi-rijksinstelling, van 1 September 1948, werd reeds een afzonderlijke wettelijke regeling met betrekking tot de gemeentelijke investeringen in uitzicht gesteld en aanbevolen. „Men mag aannemen”, zo staat daar, dat de Regering van oordeel is, dat het wettelijke toezicht van de colleges van Gedeputeerde Staten niet afdoende is, omdat ook deze organen niet in staat zijn het geheel te overzien. „Het ligt in de lijn der verwachting”, dat dit toezicht — met meer waarborgen voor de belangen van onze nationale welvaart — zal worden aangepast aan de gewijzigde omstandigheden. „Het behoeft wel geen nader betoog”, dat het aan banden leggen van de kapitaalsinvesteringen der gemeenten een nationaal belang is, een belang, dat dus uitgaat boven de belangen van de individuele gemeenten. „Het zou ons dan ook niet verwonderen”, indien het in te dienen wetsontwerp het door sommige aangevoerde staatsrechtelijke bezwaar tegen het dienstbaar maken van art. 228 der gemeentewet aan de rentepolitiek der Regering gelijktijdig zal willen ondervangen.

Indiscretie? Maar dan bij gedogen. Doch hoe dit zij, de gemeenten zijn er thans mede op de hoogte, dat een wet is ontworpen. Al is de tekst niet gepubliceerd, een ieder kent de geest en de strekking van de nieuwe bepalingen.

Het congres kon zich daarin niet vinden. De redenen zullen ongetwijfeld nader worden uiteengezet. Ook in dit blad.

Rotterdam.

J. HASPER.

INGEZONDEN STUKKEN.

HET DUITSE GELDVOLUME NA DE SANERING VAN DE MARK.

De heer K. J. Bordewijk te 's-Gravenhage schrijft ons:

In „Economisch-Statistische Berichten” van 27 April jl. is een artikel opgenomen van Prof. Dr L. J. Zimmerman, waarin ik een paar onjuistheden meen te ontdekken en waartegen ik enkele bezwaren heb.

A. Onjuistheden:

1. Op blz. 330 (kolom rechts, midden) staat: „Stelt men P en T op respectievelijk 150 pCt en 80 pCt van 1937, dan verkrijgt men voor V een index van 0,54 ten opzichte van 1937”.

Dit moet waarschijnlijk zijn „voor $\frac{1}{V}$ ”.

2. De tussen haakjes geplaatste vervolgens opgenomen berekening klopt niet.

Zij moet waarschijnlijk luiden: $\frac{100 \times 65}{150 \times 80} = 0,54$.

B. Bezwaren:

1. De schrijver combineert een index van de kosten van levensonderhoud met een productie-index. De eerstgenoemde index betreft, naar ik meen, de prijzen van *consumptiegoederen*, terwijl de productie-index vermoedelijk ook de productie van *kapitaalgoederen* betreft.

2. De schrijver zegt: „Is V gelijk gebleven, dan is het monetair evenwicht gehandhaafd”.

Wat verstaat hij hier onder „monetair evenwicht” en is handhaving daarvan onder alle omstandigheden gewenst? Wordt de bewering van de schrijver, dat bij constante V het monetair evenwicht gehandhaafd is, algemeen gehuldigd in de theoretische economie?

3. De schrijver gebruikt de woorden „uiterst ruw” (midden linkerkolom blz. 330). Wil dit zeggen, dat men wel of niet mag concluderen tot de aanwijzing of het monetair evenwicht is bereikt?

4. Op blz. 330 (rechterkolom, boven) combineert de schrijver een „normale” vooroorlogse geldcirculatie (niet slaande op het jaar 1937) met een P en T wel slaande op het jaar 1937. Is dit geoorloofd?

Drs P. J. van der Burg en Drs J. Wemelsfelder te 's-Gravenhage schrijven ons:

Het artikel van Prof. Zimmerman over het Duitse geldvolume na de sanering van de mark in „E.-S. B.” van 27 April 1949 zal ongetwijfeld in grote kringen de aandacht hebben getrokken.

Met behulp van de bekende formule $MV = PT$ komt Prof. Z. tot de conclusie, dat op het ogenblik een deflationistische politiek voor Duitsland gevaarlijke consequenties kan hebben. Prof. Z. gaat er hierbij van uit, dat ten eerste, wanneer V groter is geworden er te weinig en ten tweede, wanneer V kleiner is geworden er te veel geld in circulatie zou zijn. Om V te berekenen gebruikt hij voorts voor P de index van de kosten van levensonderhoud (= 150), voor T de industriële productie-index (= 80) en voor M de geldhoeveelheid in procenten van 1937 (= 65). V zou dan in de berekening van Prof. Z. 0,54 bedragen.

Een nacalculatie van zijn berekening $\left(\frac{150 \times 80}{65}\right)$ leert

echter, dat de omloopsnelheid precies het omgekeerde, nl. 1,85 bedraagt. Aangezien in de gedachtengang van Prof. Z. bij het door hem voor V gevonden cijfer het geldvolume globaal 2 x zo groot had kunnen zijn als het was zonder dat van een verbroken monetair evenwicht sprake zou kunnen zijn, komt hij in strijd met zijn eigen hieronder ten tweede gereleveerde uitgangspunt. Afgezien van het bovenstaande is ook de door Prof. Z. gebezigde methodologie onbevredigend. V wordt behandeld als afhankelijk variabele, terwijl deze in feite ook een zelfstandige invloed kan uitoefenen. Aangezien V zowel door M als door vele andere onzekere factoren wordt bepaald en deze factoren uiteraard ook werken in de nog zo labiele Duitse volkshuishouding, kan, bij een omloopsnelheid groter of kleiner dan 1 eveneens monetair evenwicht bestaan. Prof. Z. laat deze mogelijkheid geheel buiten beschouwing en geeft niet aan welke motieven hij mogelijk heeft, om V toch als afhankelijke factor te behandelen.

Tot slot heeft ook de berekeningswijze van Prof. Z. bezwaren. In de formule PT stelt hij volkomen onvergelijkbare grootheden (kosten van levensonderhoud en industriële productie) tegenover elkaar. Met name de index voor de kosten van levensonderhoud is moeilijk hanteerbaar, omdat deze ten eerste slechts voor uitgehombardeerde Duitse gezinnen geldt en ten tweede voor een groot deel op basis van gesubsidieerde prijzen (geïmporteerde levensmiddelen) of gefixeerde prijzen (huren) is samengesteld. Dat de industriële productie-index niets met het verzorgingsniveau heeft te maken, waarop de kosten van levensonderhoud zijn afgestemd, behoeft geen betoog. Beide categorieën liggen zover uit elkaar, dat een eventuele correctie aanzienlijk andere uitkomsten zal geven en mogelijk tot andere conclusies aanleiding kan zijn. In het algemeen komt het ons voor, dat de basis, waarop Prof. Z. zijn betoog uitbouwt, te zwak is om hier eventueel een monetair beleid op te baseren.

Naschrift.

Inderdaad heb ik V met haar reciproke-waarde verwisseld. Een storende fout, welke echter de strekking van mijn betoog niet aantast. Mijn berekeningen zijn inderdaad „uiterst ruw”, doch zolang ik geen index der binnenlandse omzetten, noch een index der kleinhandelsprijzen ter beschikking heb, geef ik de voorkeur aan een ruwe eerste benadering. Ik behelp me liever met gebrekkige instrumenten, dan dat ik bij gebrek aan materiaal helemaal niets calculeer.

Rest de vraag, of de basis, waarop ik mijn betoog uitbouw, te zwak is om er een monetaire politiek op te baseren. Laat ik hierop in de eerste plaats antwoorden, dat de door mij gebezigde formule nooit méér zal moeten zijn dan een *hulpmiddel* bij het monetaire beleid en in de tweede plaats: „the proof of the pudding is in the eating”. Toen in October van het vorige jaar elkeen in Duitsland schreef en sprak over inflatie, heb ik, mede aan de hand van mijn berekeningen, gewaarschuwd voor een op korte termijn dreigende deflatie. Het kan natuurlijk „stom geluk” geweest zijn, doch ik heb er mee gelijk gehad.

Mainz, eind Mei 1949.

Prof. Dr LOUIS J. ZIMMERMAN.

AANTEKENING.

DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

De op blz. 462 van dit nummer gepubliceerde statistiek van de opbrengst der Rijksmiddelen over de eerste 4 maanden van 1949 geeft aanleiding tot het maken van enige opmerkingen. Vergeleken met de statistiek over 1948 zijn nl. enkele veranderingen aangebracht.

In de eerste plaats worden thans door het Departement van Financiën, behalve de opgelegde aanslagen,

ook de werkelijke ontvangsten op kohierbelastingen gepubliceerd (zie tabel IIa). Hierdoor wordt uiteraard een veel beter inzicht mogelijk in de gevolgen, die de belastingen voor de financiële situatie hebben.

In de tweede plaats is een technische verandering aangebracht in de wijze, waarop de verdeling van de opbrengst der kohierbelastingen tussen het Rijk en de Gemeenten wordt gepubliceerd.

Tenslotte zijn niet meer opgenomen de winstbelasting, vermogensbelasting op lichamen, voorheffing op in het buitenland geaccumuleerde inkomsten, superdividendbelasting, herkapitalisatiebelasting en accijns op wijn.

Hieronder volgen enige kanttekeningen bij de op blz. 462 gepubliceerde staten, waarbij wij tevens gelegenheid vinden ter vergelijking enige cijfers over 1948 te vermelden.

Staat I. Niet-kohierbelastingen.

In deze staat zijn vermeld de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing moet de afdracht in principe één maal per kwartaal geschieden (bijv. in April 1949 van de belasting over de omzet, resp. de uitbetaalde lonen van het 1e kwartaal van 1949). Vandaar, dat normaliter de 1e, 4e, 7e en 10e maand van het jaar de hoogste opbrengst geven.

De raming der niet-kohierbelastingen bedroeg voor 1948 in totaal f 1.698 mln, terwijl in dat jaar binnenkwam f 2.332 mln. Voor 1949 is de raming verhoogd tot f 2.250 mln; de voorlaatste kolom van tabel I geeft het hierop tot dusverre ontvangen bedrag.

Van de opbrengst (met uitzondering van vereveningsheffing, bijzondere wijnbelasting en motorrijtuigenbelasting) komt 8 pCt aan het Gemeentefonds en 0,7 pCt aan het Provinciefonds.

Staat IIa. Ontvangsten op kohierbelastingen.

Zoals reeds vermeld zijn in deze staat de werkelijke ontvangsten vermeld; een gedeelte hiervan werd voldaan door afboeking op zekerheidstellingen (zie onderste regel der tabel).

In deze tabel is geen onderscheid gemaakt tussen de jaren, waarop de betaling betrekking heeft; in de ontvangsten van inkomstenbelasting in April 1949 zijn dus zowel bedragen begrepen, welke betrekking hebben op in 1941/45, als bijv. in 1947, 1948 of 1949 genoten inkomsten.

Van de opbrengst van inkomsten-, vermogens- en vennootschapsbelasting komt 8 pCt ten goede aan het Gemeentefonds en 0,7 pCt aan het Provinciefonds. De hoofdsom der overige drie belastingen komt geheel ten goede aan het Gemeentefonds.

Ter vergelijking met 1948 diene nog, dat in dat jaar op de betreffende belastingen in totaal werd ontvangen f 1.720 mln, waarvan f 563 mln door afboeking op zekerheidstellingen.

Staat IIb. Aanslagregeling der kohierbelastingen.

Deze staat is zodanig ingericht, dat daaruit kan worden afgelezen hoever de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen (in verhouding tot de raming) en tevens welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

Bij de aanslagen worden verschillende „boekingsstijdvakken” onderscheiden, op het biljet afgekort als „btv”, welke als het ware de debiteurenadministratie voor de verschillende belastingjaren vormen.

Zo loopt bijv. het boekingsstijdvak 1948/49 voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1948 t/m 31 December 1949. Bij een normale gang van zaken worden gedurende de eerste 12 maanden van deze periode voorlopige aanslagen over het in 1948 te genieten inkomen geboekt, geduren-

de de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over het in 1948 werkelijk genoten inkomen. (Vandaar dus de vergelijking van btv 1948/49 met de raming voor 1948).

Voor andere belastingen lopen de boekingsstijdvakken enigszins anders, bijv. van 1 Januari 1948 t/m 30 Juni 1949.

Ook aanslagen voor vroegere jaren (bijv. 1941/45) worden in het btv 1948/49 geboekt.

Het „nog te innen” belastingbedrag neemt uiteraard toe door het opleggen van nieuwe aanslagen en vermindert door de verrichte betalingen, welke reeds in tabel IIa zijn opgenomen.

In 1948 werd de achterstand in het opleggen van aanslagen, van tijdens en vlak na de oorlog daterend, in een snel tempo ingelopen. Hierdoor ontstonden betalingsmoeilijkheden en werd een uitstel van vier maanden voor de betalingen op een groot deel van de in 1948 uitgereikte aanslagen verleend.

Het „nog te innen bedrag” steeg door deze factoren van f 531 mln per 31 December 1947 tot f 1.435 mln per 31 December 1948; de laatste kolom van tabel IIa geeft de huidige stand van dit bedrag aan.

De moeilijkheden der inning zijn hiermede gedeeltelijk naar 1949 verplaatst. Het is bovendien van belang, dat het nog voor afboeking beschikbare bedrag aan zekerheidstellingen sterk is verminderd (zie onder).

Staat III. Buitengewone middelen.

Staat III geeft aan de werkelijk ontvangen bedragen op de beide heffingen, terwijl daaronder de wijze van betaling is vermeld.

De totale opbrengst van vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing ineens is geraamd op f 3.500 mln. Voor 1949 is geraamd, dat f 400, resp. f 300 mln, zal worden ontvangen. Voor 1948 was de raming resp. f 2.000 en f 1.000 mln, de totale kohierbedragen per ultimo 1948 f 2.159 mln en f 1.033 mln., terwijl in 1948 werd ontvangen f 1.297 mln, resp. f 753 mln.

Staat IV. Zekerheidstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponereerd. Zij dienden als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen, vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing. (Zie ook staat IIa en III).

De staat vermeldt zowel de opgelegde zekerheidstellingen als de betalingen daarop en voorts de afschrijvingen, die op de zekerheidstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden.

Het opleggen van verplichte zekerheidstellingen is op 31 December 1947 beëindigd.

Het restant van de verplichte zekerheidstellingen zal te zijner tijd worden vrijgegeven; aanvankelijk zou dit geschieden op 15 Februari 1949, welke datum, daar de oude aanslagen nog steeds niet gereedkwamen, tot 15 Augustus 1949 werd verschoven.

Het geïnde, doch nog niet afgeschreven bedrag, dat dus nog voor belastingbetaling beschikbaar is, ontwikkelde zich als volgt (tabel IV 2e—6e kolom):

31 Dec. 1946	f 1.426 mln.
31 Dec. 1947	f 1.339 „
31 Dec. 1948	f 362 „

Bij het voldoen der belastingen zal hierdoor in 1949 in sterker mate de nadruk op geldbetalingen komen te liggen, dan in 1948 het geval was.

J. C. BREZET.
J. H. ZOON.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES.**MAATSCHAPPIJ TOT FINANCIERING VAN HET NATIONAAL HERSTEL N.V.**

De Herstelbank begon haar werkzaamheden op 1 November 1945, zodat thans haar ontwikkeling gedurende een periode van drie jaar kan worden overzien.

Overweging bij de oprichting was, dat het vooroorlogse financieringsapparaat in Nederland niet in voldoende mate zou kunnen voorzien in de te verwachten zeer grote kapitaalsinvesteringen. De nieuwe instelling legde zich in hoofdzaak toe op het verstrekken aan bedrijven van langlopend investeringscrediet en wel van tweeërlei karakter:

- a. voorschotten op uit te keren vergoedingen voor materiële oorlogsschade tegen cessie van Rijksbijdragen hiervoor verleend (deze voorschotten laten wij in het onderstaande verder buiten beschouwing);
- b. credieten aan ondernemingen uiteenvallende in:
 1. zgn. aanvullende credieten, d.z. credieten aan door de oorlog getroffen ondernemingen voor herstel, indien de daarvoor benodigde gelden de som van eigen middelen + Rijksbijdrage te boven gaat;
 2. credieten voor vernieuwing en uitbreiding;
 3. credieten voor vestiging van nieuwe bedrijven.

Bij het beoordelen van credietaanvragen wordt zowel met bedrijfseconomische als met algemeen economische overwegingen rekening gehouden. De bedrijfseconomische factoren bij de selectie van aanvragen komen vooral tot uiting in eisen t.a.v. de verhouding tussen risicodragend kapitaal en vreemde gelden in de betreffende onderneming.

Uiteraard zullen ook de verwachtingen, die de Herstelbank koestert omtrent de toekomstmogelijkheden van de aanvragende onderneming en haar bedrijfstak en haar oordeel over de leiding van de onderneming, wel een woordje meespreken.

TABEL I.

	Totaal uitstaande contracten		Toegezegd, doch niet gecontracteerd		In behandeling	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
31 Dec. 1946.....	68	f 50,3 mln	37	f 39,0 mln	120	f 75,2 mln
31 „ 1947.....	166	„ 122,6 „	54	„ 57,1 „	179	„ 89,4 „
31 „ 1948.....	232	„ 205,8 „	58	„ 52,1 „	117	„ 23,3 „
1 Juni 1949.....		ca „ 225 „				

In bepaalde gevallen kan de Staat zich jegens de Herstelbank garant stellen voor bedrijven, welke voortbestaan door de Regering in het algemeen belang wordt geacht en nieuwe ondernemingen, op de vestiging waarvan in het belang van 's lands welvaart in hoge mate prijs wordt gesteld en wier geldmiddelen daarvoor tekort schieten. Vóór 1 Januari 1956 zal over de handhaving, matiging of kwijtschelding van de hoofdsom dezer „bijzondere financieringen” nader worden beslist. Hier komen dus algemeen-economische overwegingen naar voren, welke voornamelijk neerkomen op het stimuleren van ondernemingen, welke passen in de door de Regering gevolgde welvaartspolitiek. Uit bovenvermelde regeling blijkt, dat de Regering bereid is een deel van de hieruit voortvloeiende risico's op zich te nemen.

De Herstelbank werkt zelf in dit opzicht als een particuliere onderneming. Zij neemt geen verliesgevende projecten uit overwegingen, ontleend aan het landsbelang, op zich.

Men kan echter niet zeggen, dat de Herstelbank uitsluitend streeft naar het behalen van een zo hoog mogelijke winst en daarom zoveel mogelijk het nemen van risico's vermijdt, zoals bijv. het geval is bij banken, de Nederlandse Participatiemaatschappij en de institutionele beleggers.

Bij haar werkzaamheden streeft de Herstelbank, zoals zij dat zelve uitdrukte, in de eerste plaats naar het in stand houden van het vermogen.

Het feit, dat de bank zekere banden met de Overheid heeft, betekent nog geenszins, dat zij eigenlijk een staatsorgaan is. Integendeel, de bedrijfspolitiek der Herstelbank is die van een zelfstandige onafhankelijke onderneming.

Men krijgt de indruk, dat deze bedrijfspolitiek zeer soepel is en dat daarin naar behoefte wijzigingen worden aangebracht.

Zo blijkt uit uitlatingen van de Directie, dat zij de selectie t.a.v. de aard van de projecten, waarin zij haar middelen investeert, verscherpt, dit met het oog op het doel dat wordt nagestreefd met de credietverlening, nl. een zo groot mogelijke verhoging van de welvaart van het land.

Anderzijds bestaat de tendentie het werkterrein iets uit te breiden, nl. doordat in de toekomst, zoals het verslag over 1948 mededeelt, meer aandacht zal worden geschonken dan tot dusverre aan deelnemingen. Dit is dus een verzwakking van het oorspronkelijk ingenomen standpunt, dat participaties tot het uiterste zouden worden beperkt.

Hier volgen thans enige cijfers met betrekking tot de credietverlening door de Herstelbank gedurende de 3 jaren van haar bestaan (Tabel I).

Opvallend is de daling van de op 31 December 1948 nog in behandeling zijnde contracten. De Bank wijst in haar verslag 1948 op verschillende oorzaken, waarom de vraag naar industriële credieten in 1948 bij de verwachtingen ten achter is gebleven, nl. enerzijds gebrek aan industriële leiders, geschoolde arbeidskrachten en deviezen, welke de industriële ontwikkeling belemmeren en anderzijds de tijdelijke aanwezigheid van gelden bij ondernemingen tengevolge van vlotte afzet en achterstand bij de betaling van belastingen. Hieronder zal de vraag nog ter sprake komen, of ook de Herstelbank zelve door het betrachten van iets meer terughoudendheid bij haar credietverlening, niet enigszins tot deze ontwikkeling kan hebben bijgedragen.

Van het per ultimo 1948 gecontracteerde bedrag ad

f 205,8 mln, betreft f 154,5 mln industriële bedrijven. Gedurende het laatste jaar is vooral de credietverlening aan de metaalnijverheid en de — zeer kapitaalintensieve — chemische industrie uitgebreid. Dat de gemiddelde grootte der gecontracteerde credieten is gestegen moet stellig mede hieraan worden toegeschreven. Voor de in 1948 nieuw afgesloten credieten bedroeg dit gemiddelde f 1,3 mln, tegenover f 0,7 mln zowel in 1946 als 1947.

De in tabel 1 vermelde bedragen van f 205,8 mln en f 52,1 mln zijn als volgt over herstel en nieuwbouw verdeeld:

	Uitstaand	Toegezegd
	x f 1 mln	
Herstel getroffen bedrijven	65,4	13,0
Uitbreiding bestaande bedrijven	96,5	18,5
Vestiging nieuwe bedrijven	43,8	20,6
	205,7	52,1

De voor industrialisatie verleende credieten blijken dus in sterker mate bestaande dan nieuw gestichte ondernemingen te betreffen. Bovendien sluit een gedeelte van de nieuw gevestigde of te vestigen bedrijven nauw aan bij de reeds bestaande industriële uitrusting van ons land.

De balansen van de Herstelbank gedurende de laatste 3 jaar vertonen het volgende beeld:

Activa	ult. '46	ult. '47	ult. '48
	x f 1 mln		
Deelneming in Maatschappij voor Industriefinanc. en Ned. Part. Mij	2	2	7
Andere deelnemingen	—	2	4
Debiteuren	81	118	138
Liquide middelen	232	245	230
	315	367	379
Passiva			
Gewoon aandelenkapitaal A			
(Staat)	151	151	151
Preferent aandelenkap. B	149	149	149
Stat. reserve	1	2	4
Geblokk. saldi gestort door Rijk en molestverz.maatsch.	8	57	66
Crediteuren en dividend	6	8	9
	315	367	379

De onder debiteuren voorkomende bedragen uit hoofde van credietcontracten zijn aanmerkelijk lager dan de bovenvermeldde contractbedragen. Ongeveer de helft dezer contracten blijkt nl. slechts te zijn opgenomen, zoals uit de volgende tabel blijkt:

	Totaal uitstaand contractbedrag	Waarvan op- genomen
	x f 1 mln	
31 December 1946	50,3	26,6
31 December 1947	122,6	60,9
31 December 1948	205,8	102,9

Tegen dubieuze debiteuren is een reserve gevormd, welke per 31 December 1948 f 4 mln bedroeg op een totaal van f 137,2 mln (inclusief voorschotten op schadeuitkeringen). Voorts bevat de balans nog een statutaire reserve van f 3,5 mln.

Extern is niet te beoordelen, of deze reserve ad 3 pCt van het uitstaande bedrag ruim moet worden genoemd. Verliezen op debiteuren treden meestal pas in een latere fase aan de dag, met name gedurende een depressie.

De beschikbare middelen van de Herstelbank blijken momenteel nog geenszins te zijn uitgeput. Aan kas, kassiers, banken, giro en enig schatkistpapier was per ultimo 1948 nog aanwezig f 230 mln, hetgeen vrijwel voldoende zou zijn voor de financiering van gecontracteerde en toegezegde credieten, zelfs in het niet waarschijnlijk te achten geval, dat deze werkelijk in de naaste toekomst geheel zouden worden opgenomen.

Men zou geneigd zijn hieruit te concluderen, dat de Herstelbank de afgelopen jaren in een wel wat ruime financiële jas zat, en zich af te vragen, waarom het nodig was reeds in Juni 1946 f 100 mln nieuw preferent aandelenkapitaal te plaatsen (nl. f 75 mln bij de Rijksfondsen en f 25 mln bij het publiek).

Men mag echter niet uit het oog verliezen, dat enerzijds de helft van het kapitaal in handen is van de Staat (nl. f 151 mln aandelen A) en dat anderzijds een — waarschijnlijk groot — gedeelte der kasmiddelen krachtens een speciale overeenkomst rentegevend bij de Staat is geplaatst. Hierdoor is de op zichzelf niet onwenselijke situatie deze, dat de verleende credieten van de Herstelbank uiteindelijk grotendeels zijn gefinancierd met beleggings- en bankkapitaal, terwijl de deelneming van de Staat als zodanig tot dusverre nominaal van karakter was en als appel voor de dorst aanwezig blijft.

Voorts bestaan er nog emissiemogelijkheden. De ontvangst bij het publiek der in 1946 aangeboden f 25 mln preferente aandelen, welke dividend door de Staat wordt gegarandeerd, was zeer gunstig. Bovendien heeft de bank nog de bevoegdheid tot het aangaan van geldleningen uit 's Rijks Kas en al dan niet onder Rijksgarantie bij anderen, ten bedrage van ten hoogste 2/3 van het geplaatste aandelenkapitaal (m.a.w. voor maximaal f 200 mln).

Volgens een recente uitlating van de Directie zou deze er niet naar streven de maatschappij nog veel groter te doen worden. Gehoopt wordt, dat er een weg zal worden

gevonden, waardoor het voor de institutionele beleggers mogelijk zal worden om, in samenwerking met de Herstelbank, middelen ter beschikking te stellen voor de financiering van het bedrijfsleven.

De resultaten der onderneming ontwikkelden zich de laatste 3 jaar als volgt:

	1946	1947	1948
	x f 1 mln		
Bruto-winst	5,0	7,4	7,7
Onkosten en afschrijvingen	0,5	0,9	1,2
Netto-winst	4,5	6,5	6,5

verdeeld als volgt:

Preferent dividend	3,6	5,2	5,2
Reservering	0,9	1,3	1,3

De Staat ontving op de aandelen A generlei uitkering.

Dat de resultaten slechts beloning van een gedeelte van het aandelenkapitaal toestonden, zou niet opmerkelijk zijn, als het aandelenkapitaal A, dat, zoals boven geconstateerd niet als werkkapitaal werd aangewend, ook geen opbrengst had gegeven. Nu men mag aannemen, dat de door de Staat gefourneerde middelen rentegevend zijn belegd, wordt de zaak anders. En interest van 2 pCt over een bedrag van f 200 mln zou immers reeds f 4 mln per jaar opleveren, hetgeen zou betekenen, dat het credietbedrijf dan zelve een netto-winst van slechts f 2,5 mln zou hebben opgebracht, of nog niet de helft van hetgeen voor de betaling van het matige dividend van 3½ pCt op de preferente aandelen nodig is.

Echter moet men anderzijds weer in aanmerking nemen, dat in 1948 ten laste van de resultatenrekening een bedrag van f 2,7 mln op debiteuren werd afgeschreven (het vorig jaar f 1,4 mln); was dit bedrag te hoog, dan was ook de werkelijke netto-winst hoger.

Voor de preferente aandeelhouders zijn deze feiten overigens van weinig belang, daar de Staat, zoals boven vermeld, toch het dividend garandeert.

Het Jaarverslag van de Herstelbank wijkt in belangrijke mate af van de jaarverslagen van de banken en wel in tweërlei opzicht.

Zeer veel aandacht is gewijd aan de ontwikkeling van de voornaamste bedrijfstakken in Nederland.

In de tweede plaats mag men spreken van een ruime mate van openhartigheid ten aanzien van het verstrekken van gegevens omtrent het credietbedrijf.

De verslaggeving van de bank is, zoals uit het bovenstaande blijkt, op de meeste punten van die aard, dat een waardevol inzicht wordt verkregen in de groei van deze belangrijke instelling.

J. BRANDS.
J. C. BREZET.

INTERNATIONALE NOTITIES.

EEN NIEUW LOON- PRIJSEXPERIMENT IN OOSTENRIJK.

Het niveau van lonen en prijzen in Oostenrijk was tot 1 Juni jl. gebaseerd op de loon- en prijsbeschikking van Augustus 1948. Sedertdien konden de lonen slechts in enkele gevallen, nl. dan wanneer deze ondanks de loontoeslagen der algemene regeling onvoldoende waren voor het levensonderhoud, worden verhoogd, terwijl het prijsniveau betrekkelijk stabiel kon worden gehouden d.m.v. staatssubsidies op steenkolen en de belangrijkste voedingsmiddelen.

De huidige financiële positie van de Staat is echter van die aard, dat de middelen voor verdere subsidiëring ontbreken. Derhalve werd het noodzakelijk een nieuwe loon- en prijspolitiek te gaan voeren, die in tegenstelling met de vroegere politiek in de eerste plaats beoogt het budgetdeficit van de Staat, dat voor 1949 op 2,2 mrd schilling wordt geschat, te verminderen. De prijzen zullen door het afschaffen der subsidiëring belangrijk stijgen; de kolonprijs o.a. met ca 30 pCt, hetgeen neerkomt op

een aanmerkelijke kostenstijging voor de Oostenrijkse industrie. Door een gelijktijdige verhoging der lonen, d.m.v. voedingstoelage, die door de werkgever wordt betaald, en kinderbijslag, die voor rekening van de Staat komt, wordt het nadeel dezer prijsstijging voor de arbeiders, althans in eerste instantie, opgevangen. De verhoogde lonen echter zullen, aldus de „Wirtschafts- und Finanz-Zeitung“ van 27 Mei jl., weer op de prijzen worden afgewenteld, zodat de tweede prijsstijging een vermindering van het reële loon der arbeiders zal betekenen. Waarschijnlijk zullen de arbeiders dan nieuwe looneisen stellen en, daar noch de ondernemers, noch de Staat hieraan zullen kunnen voldoen, vreest genoemd blad, dat de Nationale Bank gedwongen zal zijn koopkracht te scheppen d.m.v. verhoogde biljettenuitgifte. Het nieuwe loon- en prijsexperiment zou dan een inflatoire werking fengevolge hebben.

DE ECONOMISCHE PERSPECTIEVEN DER VROEGERE ITALIAANSE KOLONIËN.

De vroegere Italiaanse koloniën, Tripolis, Eritrea, Somaliland en Cyrenaica, zijn economisch nooit levensvatbaar geweest. Zij produceren geen waardevolle industriële grondstoffen en zijn — behoudens Tripolis bij een toevallig zeer gunstige oogst — niet in staat voldoende voedingsmiddelen voor het binnenlands verbruik voort te brengen. In 1938 bijv. bedroeg de Italiaanse uitvoer naar deze landen 19,8 pCt van 's lands totale export, terwijl daarvoor slechts 1,4 pCt van de totale invoer werd terugontvangen. Deze gebieden waren, aldus „The Economist“ van 28 Mei jl., slechts „a financial liability to their owner“.

Geen wonder dus, dat het beheer dezer vroegere Italiaanse koloniën Engeland grote bedragen heeft gekost, hetgeen wordt geïllustreerd door een overzicht van de budgetaire tekorten en de nadelige saldi der handelsbalans gedurende de periode 1941-1949.

	Budgetaire tekorten	Nadelig handelsbalanssaldo
	(× £ 1.000)	
Tripolis	2.588	2.000
Cyrenaica	2.646	2.700
Eritrea	1.707	9.260
Somaliland	3.334	3.400

Wanneer hierbij nog worden opgeteld de uitgaven voor bestrijding van een sprinkhanenplaag in Somaliland en de kosten, die departementen in Engeland t.b.v. deze gebieden hebben gemaakt, belooft het totale bedrag, dat voor beheer is uitgegeven, £ 28½ mln.

Niettemin zouden deze gebieden, wanneer er meer aandacht aan werd besteed en voldoende geld beschikbaar was, een grotere opbrengst kunnen geven dan tot nu toe het geval is geweest. Zo zou bijv. Tripolis kunnen worden herschapen in een wol en vlees producerend land, terwijl Somaliland door ontwikkeling van de rijstbouw (grotere mechanisatie), rijst zou kunnen leveren. Nu echter het beheer dezer gebieden vooralsnog niet definitief is geregeld, bestaat er weinig uitzicht op verwezenlijking dezer mogelijkheden, daar de Engelsen, niet wetend hoe lang zij nog in deze gebieden zullen blijven, niet geneigd zijn bedragen in „long term“-programma's te investeren. Bovendien is Engeland deze gebieden, die een zware last op de schouders der belastingbetalers leggen, liever kwijt dan rijk.

Het verwerpen van het Bevin-Sforza-plan door de U.N.O. heeft dus, hetzij voorlopig, hetzij definitief, deze landen alle kans ontnomen investeringen op lange termijn aan te trekken en „long term“-programma's uit te voeren.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De geldmarkt is op de maandultimo tijdelijk iets krupper geworden, waardoor de callgeldrente werd verhoogd tot 1 pCt, en naar het schijnt nog sommige posten schatkistpapier van beperkte omvang bij De Nederlandsche Bank moesten worden ondergebracht. Door het vervallen van schatkistpromessen op ruime schaal werd de schaarste spoedig overwonnen, zodat reeds op 4 Juni de notering voor callgeld weer tot ¾ pCt kon worden verlaagd. Bij uiterst geringe handel waren de marktnoteringen aan het einde der verslagperiode voor het kortlopende Juni- en Julipapier 1 pCt, Augustuspromessen waren tegen 1³/₁₆ pCt aangeboden, terwijl September t/m Maartpapier practisch 1⁵/₁₆ pCt noteerde.

Een drietal wetsontwerpen is ingediend m.b.t. de belastingheffing op ondernemingen. Volgens deze ontwerpen zal de boekwaarde, en dus ook de afschrijvingen, van vooroorlogse activa mogen worden verdubbeld met ingang van het boekjaar 1948, doch op de hieruit ontstane boekwinst behoudt de fiscus een claim. Voorts zal op de naoorlogse investeringen 1/3 vervroegd mogen worden afgeschreven in één jaar, ter keuze van het betrokken bedrijf. Tegenover dit alles staat, dat de mogelijkheid tot onbelast reserveren komt te vervallen. Bij de ondernemingsbelasting komt de heffing naar de grondslag bedrijfskapitaal te vervallen, terwijl de dividendstop in dier voege wordt „verfijnd“, dat voortaan 6 pCt over het nominale kapitaal, vermeerderd met 2 pCt over het fiscale bedrijfsvermogen, zal mogen worden uitgekeerd.

Deze maatregelen hebben ten doel, om de investeringslust en het verkrijgen van aandelenkapitaal te bevorderen. Zij zullen hun uitwerking op het aandelenkoersniveau stellig doen gevoelen, ook al komen zij vrij laat, nu de hoogconjunctuur voorbij schijnt te zijn, en het wellicht niet gemakkelijk is om opnieuw een haussestemming, gepaard gaande met een grote investeringslust, te verwekken.

Overigens stond de aandelenmarkt in de afgelopen week vooral onder invloed van devaluatieverwachtingen. Vrij algemeen wordt aangenomen, dat het pond sterling binnen niet te lange tijd t.o.v. de dollar zal devalueren, en dat de gulden een overeenkomstige waardedaling zal ondergaan. Met name de internationaal georiënteerde fondsen ondergingen merkbare koersverhogingen, ook al ontwikkelde zich geenszins een wilde haussestemming, daar men zich realiseert, dat in het nog altijd vrij hoge Nederlandse koerspeil van aandelen m.b.t. de toekomstige winstverwachtingen, reeds een behoorlijk devaluatiepercentage is verdisconteerd. De binnenlandse dollarlening steeg als gevolg van deze verwachtingen tot 105¹⁵/₁₆, na tijdelijk zelfs op 106²/₈ verhandeld te zijn. Overigens vertoonden de obligatiekoersen weinig veranderingen.

	27 Mei 1949	3 Juni 1949
A.K.U.	163½	166½
v. Berkel's Patent	108	110½
Lever Bros Unilever C. v. A.	248½	259
Philips G. b. v. A.	220½	229
Koninklijke Petroleum	284	295
H.A.L.	—	150
N.S.U.	159½	163½
H.V.A.	154½	154
Deli Mij C. v. A.	151	152½
Amsterdam Rubber	139	135
Internatio	186	185½

STATISTIEKEN.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.

STAAT I.

Ontvangsten op niet-kohlerbelastingen. Kalenderjaar 1949.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1949	Febr. 1949	Mrt 1949	April 1949	Totaal 1 Jan. 1949 t/m ult. April 1949	Raming jaar 1949
Loonbelasting	60,8	54,7	30,8	60,9	207,2	500,0
Dividendbelasting	2,3	4,9	2,6	3,2	13,0	40,0
Commissarissen bel.	0,6	0,6	0,2	0,7	2,2	4,0
Vereveningsheffing	22,5	21,6	11,0	22,1	77,2	200,0
Rechten op de invoer. ...	26,0	23,7	27,9	23,8	101,3	235,0
Statistiekrecht	0,4	0,5	0,8	0,7	2,5	7,0
Bijzondere wijnbelasting	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2
Accijns op zout	0,3	0,2	0,3	0,7	1,6	7,0
Accijns op gedistilleerd	7,9	7,2	9,1	8,8	33,0	70,0
Accijns op bier	1,8	0,5	1,0	0,7	4,0	21,0
Accijns op suiker	8,9	7,3	7,1	7,4	30,7	65,0
Accijns op tabak	16,1	13,5	18,1	16,8	64,6	170,0
Belast. op gouden en zilveren werken	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,9
Omzetbelasting	82,9	83,6	50,1	70,1	286,6	780,0
Rechten van zegel *)	1,0	1,9	1,6	1,4	5,9	20,0
Rechten van registratie	2,9	2,4	2,6	3,5	11,4	30,0
Rechten van successie, enz.	4,7	4,9	6,0	5,8	21,4	65,0
Motorrijtuigenbelasting	2,6	2,3	2,8	8,1	15,7	35,0
Totaal	242,0	229,9	172,1	234,5	878,5	2.250,1
*) Hieronder begrepen zegelrecht nota's van makelaars en commissarissen in effecten	0,3	0,2	0,4	0,3	1,2	

STAAT IIa

Ontvangsten op kohlerbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1949	Febr. 1949	Mrt 1949	April 1949	Totaal 1 Jan. 1949 t/m ult. April 1949
Inkomstenbelasting	93,0	94,4	110,8	94,3	392,4
Vermogensbelasting	6,5	6,3	5,6	6,3	24,8
Vennootschapsbelasting ..	32,2	20,1	22,0	22,8	97,1
Grondbelasting	5,7	3,9	3,1	2,8	15,6
Personele belasting	5,9	6,1	7,0	6,0	25,0
Ondernemingsbelasting ..	27,0	29,4	38,5	31,6	126,6
Totaal	170,3	160,3	187,1	163,9	681,5
Waarvan betaald met zekerheidstellingen ..	30,4	31,2	37,4	21,4	120,4

STAAT IIb.

Aanslagregeling der kohlerbelastingen en buitengewone heffingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1948 opgelegde aanslagen	Raming jaar 1948	Opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1948/1949		Raming jaar 1949	Opgelegde aanslagen boekings-tijdv. '49/'50 Jan. t/m April 1949 ¹⁾	Totaal ontvangen Jan. t/m April 1949 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. April 1949 ²⁾
			totaal Jan. '48 t/m ult. April '49	waarvan Jan. t/m Apr. 1949				
	1	2	3	4	5	6	7	8
Inkomstenbelasting	951,6	680,0	602,1	364,7	700,0	0,1	392,4	923,9
Vermogensbelasting	54,8	50,0	55,6	28,9	55,0	0,0	24,8	59,0
Vennootschapsbelasting ..	104,3	110,0	379,8	16,8	175,0	96,4	97,1	97,5
Grondbelasting	14,7	26,0	26,9	1,3	30,0	7,5	15,6	27,7
Personele belasting	29,1	23,0	20,3	9,2	24,0	—	25,0	31,6
Ondernemingsbelasting ..	280,7	48,0	107,2	47,3	55,0	2,1	126,6	273,4
Totaal	1.435,2	937,0	1.192,0	434,6	1.039,0	106,0	681,5	1.413,0
Vermogensaanwasbelasting + vermogensheffing ineens	906				700	9 ¹⁾	283	632

1) Bij de buitengewone middelen komt geen boekings-tijdvak voor.

2) In principe geldt bij bovenstaande staat: kolom 8 = 1 + 4 + 6 - 7. Daar de kolommen 1 en 8 ook gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor omvatten en de kolommen 4 en 6 alleen hoofdsommen, bestaat geen volkomen aaneensluiting.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1949.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1949	Febr. 1949	Mrt 1949	April 1949	Totaal 1 Jan. 1949 t/m ult. April 1949	Raming jaar 1949
Vermogensaanwasbelasting	39,4	43,1	46,1	35,1	163,7	400,0
Vermogensheffing ineens	29,8	29,4	34,0	26,2	119,4	300,0
Betaald als volgt:						
uit zekerheidstellingen ..	6,1	9,1	9,2	5,1	29,6	
uit geblokkeerd tegoed						
en Grootboek 1946	21,9	22,9	32,2	24,1	101,1	
d.m.v. staatsobligaties ..	13,0	19,7	17,9	17,8	73,4	
met vrij geld	23,2	20,8	20,8	14,2	79,0	

1) Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 2 Maart 1949, blz. 182. Tengevolge van afrondingen behoeven de totalen niet met de som der posten overeen te stemmen.

STAAT IV.

Kalenderjaar 1949.

Zekerheidstellingen.

x f 1 mln

	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per eind de v. d. maand	Afgeschreven verdueren de de maand	Totaal geïnd + nog te vorderen t/m einde v. de maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. de maand
t/m Dec 1945	—	600	576	—	1.176	15
1946	953	1.553	729	112	2.282	127
1947	316	1.869	525	403	2.394	530
1948	99	1.968	320	1.076	2.288	1.606
Jan. 1949	2	1.970	305	37	2.275	1.643
Febr. 1949	—	1.970	295	40	2.265	1.683
Mrt. 1949	—	1.968	283	46	2.251	1.729
April 1949	—	1.963	270	27	2.233	1.756

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal goud	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Zilveren tekenmunt en pasmunt	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering van Indonesië
31 Maart 1947	477.080	35.363	33.256	85.402	255.204
11 Mei 1949	470.982	86.306	14.451	68.568	871.551
18 Mei 1949	470.983	75.781	14.472	69.605	914.401
25 Mei 1949	470.983	70.974	14.457	69.677	937.242

Data	Diverse rekeningen (actief)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Diverse rekeningen (passief)
			Van de Regering van Indonesië	Van anderen	
31 Maart 1947	81.527	453.816	—	503.218	101.304
11 Mei 1949	30.749	804.837	—	681.277	56.703
18 Mei 1949	32.688	811.073	—	709.961	58.142
25 Mei 1949	30.514	818.493	—	718.715	57.948

Muntbiljettencirculatie per 31 Maart 1947 f 646.830.979. —
Muntbiljettencirculatie per 25 Mei 1949 f 888.514.713,75.

IN- EN UITVOER VAN INDONESIË).

Tijdvak	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen guldens	
Totaal 1938	2.002	478	10.944	658	+180
Totaal 1947	909	754	1.112	332	-422
Totaal 1948	2.134	1.161	5.219	1.044	-117
1949 Jan.	141	56	492	107	+ 51
Febr.	204	118	474	104	- 14
Mrt.	140	106	498	103	- 3

) Bron: Centraal Kantoor van de Statistiek.

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË).

(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Januari 1948	2.244	2.231	460
Februari 1948	1.738	1.753	457
Maart 1948	2.299	2.256	500
April 1948	2.318	2.239	579
Mei 1948	2.071	1.977	673
Juni 1948	2.293	2.001	964
Juli 1948	1.987	1.892	1.059
Augustus 1948	2.180	2.113	1.127
September 1948	2.339	2.370	1.096
October 1948	2.431	2.683	844
November 1948	2.338	2.439	942
December 1948	2.441	2.547	837
Totaal 1948	26.679	26.302	837
Gem. 1948	2.223	2.192	
Gem. 1947	2.033	2.021	
Gem. 1946	1.898	1.897	
Gem. 1938	2.465	2.336	
Januari 1949	2.436	2.409	864

) Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

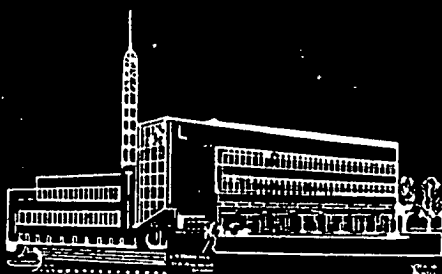
STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Mei 1949	14 Mei 1949
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 62.699.306,10	f 53.140.347,72
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	1.753.916,38	17.880,11
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Dagdelening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	341.702.500,68	334.739.891,39
Voorschotten op ultimo April 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	1356.560.534,96	1348.599.403,34
Suriname	32.425.884,68	32.921.374,89
Ned. Antillen	2.591.713,30	2.592.340,09
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	324.687.656,54	326.044.023,78
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V., verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1753.457.800,—	f 1738.157.800,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1800.000.000,—	1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.482,5 mln w.o. garantie Bretton Woods f 804 mln	4678.500.000,—	4671.200.000,—
Dagdeleningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	136.175.805,50	136.666.917,—
Schuld op ultimo April 1949 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	63.414.514,18	63.414.514,18
Schuld in rek.-courant aan: Indonesië	—	—
Suriname	—	—
Ned. Antillen	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	34.340.440,30	32.638.469,84
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	467.274.236,92	410.429.455,13
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	2157.729.238,57	2157.996.314,63

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij resp. in het buitenland en buitenlandse banken	Voorschotten in rekest (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop	
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.186	153.109	2.744.151	
19 April '49	444.847	139.571	193.325	163.683	2.977.030	
25 April '49	445.054	135.891	166.843	143.602	2.956.856	
2 Mei '49	445.221	134.675	172.312	163.947	3.032.716	
9 Mei '49	445.428	136.020	172.557	144.598	2.984.992	
16 Mei '49	445.640	136.574	167.033	145.102	2.958.671	
23 Mei '49	445.856	136.264	163.855	141.758	2.950.911	
30 Mei '49	445.993	155.026	182.266	151.826	3.005.411	
	Saldi in rekening courant					
Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46	—	—	—	—	—	—
19 April '49	153.024	301.392	3.567	55.971	358.227	418.642
25 April '49	128.321	286.964	3.228	55.848	334.985	444.616
2 Mei '49	76.836	293.362	3.335	50.279	349.499	466.749
9 Mei '49	92.687	293.362	3.875	45.240	366.184	462.630
16 Mei '49	65.733	293.362	3.758	38.548	387.782	494.454
23 Mei '49	62.693	293.362	3.723	49.230	356.890	531.676
30 Mei '49	52.818	293.362	2.973	34.635	365.120	543.186

HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

Behandeling van alle
 bankzaken

* *

Bezorging van alle
 assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
 DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

LOCOMOTIEF

**ZEEROUDE
 GENEVER**

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
 Schiedam

Belastingconsultatie- en
 Accountantskantoor

A. L. F. Leverington

Behandeling van alle
 Belastingzaken

Medewerkers: E. J. de Boer,
 Oud-Insp. d. Bel.; D. Sweepe,
 Oud-Ontv. der Bel.; N. A.
 Schol, Cand. Not.; Mr. Dr. B.
 J. F. Steinmetz, Bel. cons.

Adviseur voor Accountancy:
 W. A. Brenning, Lid Nederl.
 Broederschap v. Account.
 1e Helmersstraat 95, Tel. 85508
 Amsterdam-W.

Groothandel

DEZE WEEK:

Dr J. Rubinfeld:

„HET ROER OM!”

in de Wereldeconomie

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes
 en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
 Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
 Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
 toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
 Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

3 1/2 % PANDBRIEVEN à 99 3/4 %
 Serie A

HARINGVLIET 98 · ROTTERDAM

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 13 Juni a.s. in het bezit te
 zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam